

DR. ANT. ČALA O. P.

SV. ALBERT VELIKÝ

VĚDEC A UČITEL CÍRKVE

1939 - VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nihil obstat:

Dr. Paulus Škrabal O. P., censor Ordinis.

Imprimatur:

P. Mag. Met. Habáň O. P., Provincialis.

Nihil obstat:

P. Aemilianus Soukup O. P., censor ex officio.

Imprimatur:

Dr. Joannes Martinů, vicarius generalis.
Nr. 6879. Olomucii die 5. Maii 1939.

PŘÍLOHA VÍTĚZŮ

Číslo 1

1941

ÚCTA SVATÝCH

Kodex kanonického práva praví:

„Dobré a užitečné jest snažně vzývati služebníky Boží, kralující s Kristem, a uctívati jejich ostatky a obrazy“ (can. 1276).

Sněm tridentský prohlašuje:

1. O úctě svatých.

„Svatí, s Kristem kralující, obětují Bohu své modlitby za lidi; dobré a užitečné jest snažně je vzývati a utíkati se k jejich modlitbám, pomoci a přimluvě k vyprošení dobrodiní od Boha skrze Syna jeho Ježíše Krista, Pána našeho; bezbožně však smýšlejí ti, ti, kteří popírají vzývání svatých, požívajících v nebi věčné blaženosti; nebo kteří tvrdí, že svatí se za lidi nemodlí, nebo že vzývání svatých, aby se modlili také za nás jednotlivce, je modlářství, nebo že odporuje slovu Božímu a je proti úctě jediného prostředníka mezi Bohem a lidstvem, Ježíše Krista (I. Tim. 2, 5); nebo že je pošetilé ústy nebo myslí prosit kralující v nebi“ (Denz. 984).

2. O úctě ostatků.

„Věřící mají také uctívati svatá těla svatých mučedníků a jiných žijících s Kristem, jež byla údy Krista a chrámem Ducha svatého, a od něho mají býti vzkříšena k životu věčnému a oslavena, jimiž jsou od Boha lidem udělována mnohá dobrodiní: takže ti, kteří tvrdí, že ostatkům svatých nenáleží úcta a čest, nebo že ony ostatky a jiné svaté památky jsou od

věřících uctívány neúčinně a že se marně slaví památka svatých k vyprošení jejich pomoci: musejí býti zcela odsouzeni, jak je už dříve odsoudila a také nyní odsuzuje Církev“ (Denz. 985).

3. O úctě obrazů.

„Dále obrazy Krista, Bohorodičky Panny a jiných svatých mají býti zvláště v chrámech a tam podrženy, a má se jim vzdávati náležitá čest a pocta, ne že by se věřilo, že je v nich božství nebo síla, pro kterou mají býti ctěny, nebo že od nich se má něco vyprosit nebo že se má do obrazů vložití důvěra, jako se to kdysi činilo u pohanů, kteří skládali svou naději do model: ale protože pocta, která se jim vzdává, vztahuje se k těm, které znázorňují; takže těmto obrazům, jež líbáme a před nimiž smekáme a se ukláníme, klaníme se Kristu, a uctíváme svaté, jež ony zobrazují. To bylo stanoveno na sněmech, zvláště na druhém sněmu nicejském, rozhodnutími proti obrazoborcům“ (Denz. n. 986). (Pokračování.)

ZE ŽIVOTA SVATÝCH

Svatý Filip Neri a pomluva.

Svatý Filip Neri jednou kázal názorně jak snadno se rozletí pomluva a jak se nepadno napravuje.

Jedna římská dáma ho ošklivě nařkla ze hříchu pro světce velmi potupného. Lidé o kněžích rádi uvěří všemu nejhoršímu a proto rádi, přechoťně uvěřili všem klepům, které ona ohavnice roztrousila o světcích. Když totiž světec odmítl její hříšné návrhy, obvinila ho veřejně z toho hříchu, ke kterému ho sama sváděla.

Pomluva se rychle rozšířila. Mnoho lidí kteří byli rádi, že se mohou pohoršiti, začalo se pohoršeně vyhýbatí světcích.

Ale oné ženy dotkla se ruka Boží a také milost Boží. Najednou jí začalo býti líto světce, který mnoho trpěl. Snažila se po Římě rozhlásiti, že byla špatně informována, že se jedná o nepravdu. A když se jí zdálo, že již dostatečně vše odvolala, přišla nakonec ke svatému Filipu s prosbou o odpuštění.

Světec vzal pod paždí podušku a vyvedl paní na věž chrámovou. Pak nožem podušku rozpáral a vytřepal peří nad Řím. Vítr roznesl peří po celém městě. Světec nato vážně dodal: „A teď jděte, paní, a seberte všechno peří!“ „Ale vždyť to není možné!“ „Vidíte“, odpovídá světec, právě tak není možné, abyste vy sebrala a zneškodnila všechna peří pomluvy. Kdoví kam všude zaletěla a kde již uvíznou.“ To si opakujeme, když jsme pokoušeni k tomu, abychom něco nepěkného vypravovali o svých bližních.

NĚMÁ TVÁŘ V ŽIVOTĚ SVATÝCH

Církev svatá denně nás vede k tomu, abychom si všímali živých vzorů dobrého křesťanského života — našich světců. A ví dobře, proč to dělá, neboť v životech světců nacházíme rozličné a vždycky konečně správné rozluštění životního úkolu křesťanova; nacházíme u nich útěchu ve chvíli bolestí a zkoušek, utvrzení a posilu v dobách životního úspěchu; nikdy se nevrátíme s prázdnou, když se vnoříme do četby životů svatých, každý vždycky najdeme něco pro sebe, čím zušlechtíme svou duši a zlepšíme svůj život. Neboť čtouce životy svatých jsme v jejich skutečné přítomnosti a je nepochybně každému křesťanu užitečno, aspoň občas, ne-li denně prodlítí na besedě u nohou vítězů Božích.

Nevím, kdo by si troufal v krátkém článku spočítat mnohotvárnou výchovnou hodnotu životopisů svatých, jelikož kolik oněch životopisů, tolik nových va-

riací na téma: „Buďte dokonalí jako i Otec váš nebeský jest!“ (Matouš 5, 48.) Dokonalí a dobří v každém ohledu, dobří k Bohu a Církvi, dobří k bližnímu, dobří samozřejmě ke všemu stvoření Božímu. A toto poslední mám na mysli při dnešním článku, který má být úvodem k výběru zvláštních obrázků ze životopisů svatých. Je tomu některý rok, co mne básník O. F. Babler pobízel: „Když pracujete stále v hagiografii, vybírejte ze životů svatých ty příhody, ve kterých přicházejí na jeviště také zvířátka. Bude to zajímat a jistě by taková kytička nebyla také bez výchovné vůně!“ Byla to pravda, krátce na to světový kongres ochranářů zvířectva přijal patronát sv. Františka Serafínského nad svými snahami a na den památky tohoto světce položil světovou připomínku člověkových povinností k němé tváři.

A tak z několikaleté práce hagiografické hodlám ve Vítězích podati skromnou žeň — výběr úryvků, v nichž životopisci světců a světic zachytili jejich setkání s němou tváří; nejsou to jen zvířata čtvernohá a ptáci, budou to i ryby a plazi, ba i hmyz. Některý příběh bude kratičký, jiný obšírný, jeden plný epického vzruchu, druhý prostinký, ale všechny chtějí osvěžit duši čtenáře a napojit ji dobrotivostí k ostatním tvorům Božím.

Jakou věrohodnost připisovati těmto příběhům? - Dlužno předem pověděti, že většinou jsou pokryty patinou tvůrčí síly legendistů a každý čtenář jim může dát tolik důvěry, kolik uzná za vhodné, kromě toho případu ovšem, kde snad by se byla Církev svatá vyslovila. Za všech okolností však oceňme náležitě ono smýšlení o tvorstvu Božím, jaké měly minulé křesťanské věky a z něhož právě vytryskl mnohý, snad i jen legendární příběh o světcích a zvířátkách. A v tomto ocenění je přijmeme s pravou láskou jako ozvěnu rajske zvěsti o tom, kterak celá příroda a všechno tvorstvo bylo poslušno své koruny — člověka, obrazu Božího.

J. Papica.

(Pokračování.)

I. MLÁDÍ ALBERTOVO.

Sv. Albert Veliký se narodil kolem r. 1193 v městečku Lauingen ve Švábsku u Dunaje. O jeho rodině a mládí máme jen málo zpráv, jak je tomu ostatně u všech slavných osobností středověku. Středověký člověk totiž nehleděl na původ a rodinu, nýbrž na skutky, které kdo vykonal.

Podle Petra z Prusie a Rudolfa z Nymegen, nejstarších životopisců světcových, Albertův otec byl ve službách císařských: „Parentes erant ex ordine militari”.¹⁾ Podobně dominikán Jindřich z Herfordu v první polovině 14. století praví, že Albert pochází „ex militaribus”. Ačkoli Albert užíval později pečeti s nápisem: „Siggillum Fr. Alberti de Lauging O. Pr.”, nelze z toho vyvozovat, že pocházel ze šlechtického rodu, jak tvrdí jeho nejnovější životopisci,²⁾ nýbrž pouze, že pocházel z Lauingen.

Jak ztrávil Albert první léta svého mládí, nelze říci s naprostou jistotou, a to jak pro nedostatek současných dokladů, tak pro stručnost a neúplnost zpráv, které nám podávají jeho životopisci. Sám Albert, který ve svých četných spisech jedná o všem možném, nezmiňuje se ani o svém rodišti, ani o svých rodičích. Praví pouze, že měl mladšího bratra Jindřicha, který se stal dominikánem a zemřel jako převor dominikánského konventu ve Würzburku.

¹⁾ *Petrus de Prussia: Vita beati Alberti Magni*, Antverpiae 1621. — *Rudolf von Nymegen: Legenda beati Alberti Magni*, Coloniae Agrippinae 1928.

²⁾ Sr. *Scheeben: Albertus Magnus*. Bonn 1932, str. 20 a následující.

Jeho životopisci nám o jeho mládí zaznamenávají pouze toto: „Albert byl od útlého mládí zbožnými rodiči vyučen cestě Páně, a oni se také postarali o jeho první vzdělání.”¹⁾ Ačkoli je tato zpráva velmi stručná, přece si můžeme přibližně představit, jaké bylo asi jeho mládí, zvláště když k tomu připojíme, co později Albert sám zaznamenává o lovech, které konával ve svém mládí. Ve svém velkém díle „O zvířatech” vypravuje, jak se koná lov s ostříži na Černém moři, a pak pokračuje: „Něco podobného jsem zkusil i já se supy ve svém mládí. Kdykoliv jsem vyšel se psy na pole, provázeli mne supi ve vzduchu. Psi pronásledovali ptáky na zemi, supi však se na ně vrhali a zaháněli ptáky zase k zemi. Ve své úzkosti se dali ptáci chytnout rukou. Po lovu jsme dali každému supu jednoho ptáka. Pak nás supi opustili.”

Jindy vypravuje o ptáčnicích, kteří v hlubokém lese našli starého supa, nehybně sedícího na větvi. Pozorovali ptáka a viděli, že je slepý. Tu přišli dva mladí supi s kořistí, kterou hned rozdrobili a dávali starému. Tento případ pak Albert aplikuje na děti, kteří mají s láskou pomáhati svým starým rodičům. — Pak ještě vypravuje o zápase orla s labutí, jež viděl, a o proudění ryb v Dunaji, které se nashromáždily ve vyhloubených březích v takovém množství, že je mohl pohodlně chytat rukama.

Tyto úryvky nám dávají nahlédnouti aspoň trochu do Albertova mládí. Lauingen byly tehdy ještě místem, jehož obyvatelé se živili zemědělstvím a lovem. Také Albert se často zúčastňoval lovů a byl jimi velmi nadšen; dal si vypravovat různé lovecké příhody a sám se cvičil v lovu... Často se také nořil do vln Dunaje

¹⁾ *Petrus de Prussia: Vita B. Alberti M.*, str. 78: „Hic a piis parentibus viam Domini a pueritia est edoctus; traditus ab iisdem litteris imbuendus.”

a lovil ryby. Žil nejen v přírodě, nýbrž s přírodou. Láska k přírodě, která ho provázela až do pozdního stáří, počala právě v této době.

Bylo by však nesprávné domnívat se, že Albert vyrostl v přírodě jako divoch a že se v mládí oddával jen lovu. Jako syn císařského úředníka dostal jistě přiměřené vzdělání. Nevíme, kde konal svá první studia. Ale podle tehdejších zvyků můžeme předpokládat, že prvního vzdělání se mu dostalo v některé klášterní nebo katedrální škole. Jest jisto, že tato předběžná studia byla dosti vážná, a vyžadovala od žáků velkou píli a pozornost, aby pak ve vyšších školách mohli chápat díla starověkých filosofů a církevních Otců. Že Albert studoval latinské klasiky, to dokazují jeho spisy, v nichž často uvádí jejich výroky.

Ale při svém studiu Albert nikdy nezapomínal na úkony zbožnosti, které ho vždy udržovaly na správné cestě. Jeho životopisec Rudolf z Nymegen o něm praví: „Místo aby se oddával se svými druhy frivolním zábavám, rád navštěvoval chrámy a spolu s kleriky zpíval hymny a žalmy.“¹⁾

Když dokončil tato nižší studia, musel pomýšlet na svou budoucnost. Jaké povolání si zvolí? Oddá se životu vojenskému, jemuž se věnovali jeho předkové? Jistě by tam měl dobré vyhlídky a slibný postup. Naskytovala se mu vhodná příležitost, jak by uplatnil své síly a vykonal věci, které by vzbuzovaly u všech obdiv. Místo, které měl jeho otec na císařském dvoře, boje, které vřely mezi východem a západem, křížové výpravy proti Turkům, to všechno mohlo býti pro takového mladíka, jako byl Albert, velkým pokušením, aby se oddal životu vojenskému a hnal se za bohatstvím a slávou. S druhé strany byl velmi váben vědou; nesčetná

¹⁾ Rudolf von Nymegen: *Legenda B. Alberti M.*, cap. 1.

tajemství přírody jej stále více uchvacovala, aby se nad nimi zahloubal, aby se do nich zcela ponořil.

Konečně se rozhodl, že dá přednost vědě; rozhodl se, že se oddá zkoumání přírody. Ale to vyžadovalo značné oběti. Poněvadž tehdy ještě nebylo škol, které by soustavně probíraly přírodní vědy, Albert byl nucen konati mnohé cesty po různých zemích, aby se naučil tomu, k čemu ho vábilo jeho srdce. Tyto studijní cesty ho přivedly také do Itálie. Roku 1222 přišel Albert do severní Itálie. Toho roku byl svědkem hrozného zemětřesení, které zničilo mnoho měst v Lombardii. Ještě po třiceti letech živě vzpomíná na tuto děsnou pohromu.¹⁾

II. STUDENTEM V PADOVĚ.

Téhož roku, kdy Albert přišel do Itálie, byla v Padově založena universita, která se záhy stala význačným střediskem vědeckého světa právě tak jako universita pařížská a bolognská. Paříž se mohla honosit nejlepšími profesory theologie, Bologna nejslavnějšími právníky; Padova však měla prvenství ve vědách přírodních a ve filosofii.²⁾

Albert se zde tedy dostal do svého živlu. Stal se posluchačem svobodných umění na universitě v Padově. Horlivě sledoval přednášky svých profesorů, které mu otvíraly nové obzory v oboru přírodních věd. Poněvadž jeho duch byl nesmírně hluboký, a měl zvláštní pozorovací nadání, nespokojil se pouze čtením Aristotela a přednáškami svých profesorů, nýbrž bystrým badatelským zrakem četl také ve velké knize přírody, pozoroval různé přírodní úkazy a hle-

¹⁾ Sr. *Albertus M.: Meteororum*, l. 3, tr. 2, c. 9: Opp, IV., 626.

²⁾ Padovská universita měla r. 1262 kolem 10.000 studentů z nejrůznějších zemí.

dal jejich příčinu. Ve volných dnech chodíval se svými přáteli do přírody, konával v okolí dlouhé procházky, které byly opravdu vědeckými výpravami. Ve svých spisech se o tom mnohokrát rád zmiňuje, a vypravuje různé velmi zajímavé případy, které ukazují, jak pronikavé bylo jeho badatelské oko.

Ve své Meteorologii vypravuje: „V Padově v Lombardii jsem viděl, jak byla opět otevřena studna, která byla dlouhou dobu zakryta. Když byla otevřena, jeden muž do ní sestoupil, aby ji vyčistil. Avšak byl usmrcen otravnými plyny, které se tam dole nahromadily. Totéž se přihodilo i druhému dělníku. Když se pak třetí chtěl podívat, proč ti dva se tam tak dlouho zdržují a naklonil se nad studní, omdlel a zůstal dvě hodiny v bezvědomí. Když však se plyny odstranily, studna byla dobrá a její voda byla pitná.”¹⁾

Podobné případy bývaly ve středověku vysvětlovány zásahem zlých duchů. Albert však v tomto případě ukazuje své přírodovědecké znalosti; zcela správně vysvětluje smrt obou mužů otravnými plyny.

Podobné znalosti projevil také v Benátkách, kde s některými soudruhy pozoroval broušení a leštění mramoru: „Když jsem se ve svém mládí zdržoval v Benátkách, kusy mramoru byly rozřezány na desky. Desky měly sloužiti k obkládání kostelních stěn. Na jedné desce se objevil velmi krásný obraz královské hlavy s korunou a dlouhým vousem. Tento obraz měl však jednu chybu: čelo bylo příliš vysoké. My všichni, kteří jsme při tom byli, jsme chápali, že tento obraz byl vytvořen přírodou. Tázali se mne na příčinu nepravidelnosti čela. Odpověděl jsem, že ten kámen povstal ochlazením par. U-

¹⁾ *Albertus M.: De Meteororum*, l. 3, tr. 2, c. 12: Opp, IV, 629.

prostřed čela že pára větší teplotou vystoupila nepravidelně. Barvy obrazu byly tytéž jako barvy celého kamene. Podobně je tomu u mraků, v nichž se objevují všechny možné obrazy, nejsou-li větrem nebo teplem vyhnány do výše a znetvořeny."1)

Že při tvoření mramoru spolupůsobí horké páry, to uznávají také moderní geologové. Horké páry, které se žhavou masou vystupují z nitra země, působí různé geologické změny vnějších tvarů, jejichž výsledkem je také mramor. Albert se tedy velmi přiblížil správnému vysvětlení vzniku mramoru a jeho zvláštních obrazů; je to velmi pozoruhodné vysvětlení zvláště proto, že tehdy ještě nebyly konány chemické rozbory, ani se o tom nepřednášelo na universitách. Takové Albertovy přírodovědecké znalosti pocházely jen z jeho důkladného pozorování přírody.

Jak dlouho Albert v Padově studoval přírodní vědu a filosofii, nelze přesně zjistit. Ale uvážíme-li, kolik knih napsal o přírodních vědách, a s jakou odborností o nich jedná, můžeme z toho pravděpodobně vyvodit, že studiu přírodních věd věnoval značně dlouhou dobu. Že v tomto oboru mimořádně vynikal, je patrné také z toho, že jeho soudruzi i profesori nad ním žasli a nazývali jej prostě filosofem nebo odborníkem v přírodních vědách.

I při svých studiích v Padově, uprostřed různých svodů světa, Albert si dovedl uchovat život čistý; své náboženské povinnosti plnil vždy přesně a svědomitě. Jeho životopisci nám zaznamenávají, že v době svých studií rád navštěvoval dominikánský chrám v Padově, a často důvěrně hovořil s dominikány, jimž svěřoval nejen tajemství svého svědomí, nýbrž i svou touhu po dokonalejším životě.

1) *Albertus M.: De Mineralium*, l. 2, tr. 3, c. 1: Opp. V, 48.

V Padově, kde bydlel u svého strýce, studoval také filosofii a lékařství. Tak dosáhl asi šestatřicátého roku svého věku, a musel už pomýšleti na volbu povolání. Nevíme, zda Albert v Padově dokončil svá studia a zda tam dosáhl doktorátu v přírodních vědách. V té době roku 1229 se však událo něco, co rozhodlo o celém jeho dalším životě.

III. VSTUP DO ŘÁDU. DOMINIKÁNSKÉHO.

Jak ve všech universitních městech, tak i v Padově měli dominikáni konvent a věnovali se vzdělávání studentů. Jordán Saský, nástupce sv. Dominika, jeden z nejslavnějších velmistřů řádu dominikánského, který svým svatým životem a zvláštní výmluvností získal řádu sta studentů, r. 1229 přišel do Padovy. Jeho kázání byla zvláštní událostí, která k sobě brzy obrátila pozornost universitního města. Studenti se k němu hrnuli ve velkém množství, aby si ho poslechli. A jedním z posluchačů byl také Albert.

Nechme však slovo Gerardu de Fracheito, který o tom píše v „Životech bratří“: „Jeden bratr slavné pověsti a velké svatosti, proslavený svým věděním v oboru přírodních věd, a později provinciál dominikánů v Německu, bratr Albert Německý, Mistr bohovědy, ve svém mládí studoval v Padově, a povzbuzen dominikány onoho města a zvláště dojat kázáním velmistra Jordána, pojal úmysl vstoupiti do řádu. Avšak tento úmysl nebyl ještě příliš pevný, neboť jeho strýc, který dlel také v Padově, byl proti tomu a přiměl ho ke slibu, že po určité době nebude navštěvovat konvent dominikánů. Ale když ta doba uplynula, chodil zase často k bratřím a utvrdil se v rozhodnutí, že vstoupí do řádu. Avšak bázeň, že by z něho mohl později vystou-

pit, jej činila stále nerozhodným. Jedné noci však měl sen, že vstoupil do řádu kazatelského a že jej zakrátko opustil. Když se probudil, byl rád, že nepřijal řádové roucho, a řekl si: „Nyní vidím, že má obava by se splnila, kdybych se stal dominikánem.“

Téhož dne však poslouchal kázání velmistra Jordána, který mezi jiným také mluvil o pokušení ďábelském: „Jsou lidé, kteří si umíní opustit svět a vstoupiti do řádu. Ale ďábel jim ve snu představí, jak vstoupí do řádu a jak jej zase později opustí, jak se projíždějí v drahocenných šatech a radují se se svými přáteli. A to všechno, aby jim nahnal strachu před vstupem do kláštera a namluvil jim, že v řádě nevytrvají; nebo když už vstoupili do kláštera, aby je poděsil a zmátl.“ Mladý Albert byl těmito slovy překvapen. Po kázání šel k Jordánovi a tázal se ho: „Mistře, kdo ti zjevil tajemství mého srdce?“ A vyložil mu své plány a svůj sen. Jordán hned pochopil duševní stav Albertův, a s rázností, která nepřipouštěla pochybnosti ani odporu mu pravil: „Ujišťuji tě, synu můj, že vstoupíš-li do našeho řádu, nikdy ho neopustíš...“ A několikrát opakoval tato slova. Albert cítil, že mizí všechny pochybnosti. Rozhodl se, a hned vstoupil do řádu dominikánského.

Toto pak bratr Albert často vyprávěl a dodával, že myšlenka na příslibení onoho svatého muže mu byla zvláštní pomocí proti všem pokušením, která na něho v řádě přišla, ať už od ďábla nebo od světa.”¹⁾

Albert se stal dominikánem r. 1229. Uposlechl hlasu Božího. Jako zralý muž nechtěl jednat ukvapeně, dlouho hledal a použil všech prostředků, aby jasně poznal, je-li vůle Boží, aby vstoupil do řádu. Tu přišel muž Boží, hluboký

¹⁾ *Gerardus de Fracheito: Vitae Fratrum, 187, 188.*

znatel lidských duší, a řekl mu: „Vstoupíš do našeho řádu, a nikdy ho neopustíš.”

Jen u málo světců oné doby máme takové podrobné zprávy o obtížích při volbě povolání, jako u Alberta. Bylo by však nesprávné a nerozumné vyvozovat z této zprávy o Albertovi, že byl nerozhodný. Jeho další život ukazuje v mnoha případech jeho neobyčejnou energii a rozhodnost.

Velká úcta Albertova k Panně Marii dala vznik legendě, podle níž sama Panna Maria se mu zjevila v jeho mládí, vybízela ho, aby se stal dominikánem, a ujišťovala ho, že Bůh mu dá tak velké vědění, že jím osvítil celou Církev.¹⁾

Brzy po svém vstupu do řádu byl Albert poslán do Kolína nad Rýnem, kde měli dominikáni svůj konvent už od r. 1221. Tam začal r. 1229 svůj noviciát. Řád zkoumal po dobu jednoho roku, zda je novic schopen pro přísný život řeholní a pro apoštolát. A novic měl za tu dobu poznati život řádu, který chtěl vésti až do smrti, měl zkoumati, zda má opravdové povolání pro řád. Albert však toto zkoumání sebe prožil už v Padově; přišel do noviciátu s pevným rozhodnutím, že s pomocí Boží překoná všechny překážky, které by se stavěly v cestu. Řádový život bratří kazatelů znal už také z Padovy.

Kolinští dominikáni neměli tehdy bohatství a blahobytu. Žili jen z almužen. Jídlo bylo velmi skrovné a prosté, masa nikdy nepožívali. Po půlnoci se vždy shromáždil celý konvent k nočním hodinkám. Časně zrána zase vstávali na Primu a slavnou konventní mši sv. Snídaní tehdy nebývalo. Dopoledne i odpoledne bylo věnováno studiu, které bylo přerušeno chórovou modlitbou a obědem. Každodenní práce byla ukončena

¹⁾ Sr. Rudolf von Nymegen: *Legenda B. Alberti M.*, cap. 1.

kompletárem a průvodem se „Salve Regina”, který byl tehdy už zaveden.

Zkušební doba noviciátu byla ukončena slavnými sliby chudoby, čistoty a poslušnosti. Teprve po profesi býval mladý řeholník zasvěcován do vědy, a to trvalo obvykle čtyři až osm let. Poněvadž však Albert už studoval na univerzitě, začal hned po noviciátě studovat teologii. Kdo ho učil teologii, není známo. V Kolíně tehdy ještě nebylo vysokého učiliště. Mladému řeholníku bývala přednášena praktická theologie, výklad Písma sv. a morálka, což bylo hlavní pro pastorači. Albert věnoval studiu filosofie čtyři léta a pak byl vysvěcen na kněze kolem r. 1234. Tím ukončil dobu přípravy a zahájil nový apoštolský život.

IV. PROFESOREM V PAŘÍŽI.

V r. 1234 založili dominikáni nový konvent v Hildesheimu. Albert tam byl poslán jako lektor. Podle tehdejších stanov totiž každý konvent musel mít kromě převora také svého lektora. Úkolem lektora bylo vyučovat bratry, kteří byli činni v pastorači. Každý dominikánský konvent byl tedy studijní dům. Účelem tohoto vyučování, jehož se museli zúčastnit všichni bratři, i převor, bylo vytvořit dobré, vyškolené apoštoly, kteří by se dobře vyznali hlavně ve všech praktických otázkách. Albert tedy zahájil v Hildesheimu svou působnost jako lektor praktické theologie. V následujících letech 1235—1242 byl lektorem v nově založeném konventě ve Frýburku, pak v Řezně a ve Štrasburku. V Řezně byl dva roky.

Z tohoto prvního období Albertovy učitelské činnosti pocházejí proslavené „*Chvály Mariiny*”, které byly rozšířeny v nesčetných rukopisech; pak dílo „*O podstatě dobra*”, v němž je také velká část věnována P. Marii; a konečně „*Vý-*

klad pozdravu andělského". Tato zvláštní přednost, kterou dává Panně Marii, toto ustavičné opěvování Matky Boží, které i ve svých vědeckých pracích věnuje rozsáhlá pojednání, nedá se vysvětliti jen z jeho pastorační činnosti, nýbrž prostě tryská přirozeně z jeho srdce, které nesmírně milovalo Matku Boží.

Při své lektorské činnosti se Albert snažil býti nejen učeným profesorem, nýbrž také svatým řeholníkem. Proto v krátké době si úplně získal důvěru svých bratří, takže už r. 1238 při volbě velmistra řádu dostal velký počet hlasů. To je velmi pozoruhodné zvláště proto, že Albert v prvních letech svého řeholního života nekonal nějakých velkolepých skutků. Jeho činnost byla dosud skrytá, a tu najednou při volbě velmistra r. 1238 se ukazuje, že mnozí jej považují za důstojného nástupce sv. Dominika.

Jakýsi obrat nastal v životě Albertově, když byl poslán jako lektor do řádového učiliště ve Štrasburku. Tam po prvé vystoupil jako učitel mladých bohoslovců a měl příležitost rozvinout své učitelské schopnosti. Z té doby asi pochází jeho spis o duševních silách.

Albert měl nyní už osmačtyřicet let. V tom věku věhlasní učenci obyčejně ukončují svá největší díla. Když v následující době vidíme, jak Albert ve velmi krátkém čase vytvořil úžasná vedlela, jak v krátké době pěti let se stal vědeckým velikánem, pak máme vysvětlení pro legendu, podle níž Albert prostřednictvím Panny Marie z hloupého, nenadaného muže se stal světovým učencem.

Učitelská působnost ve studijním konventě otevřela Albertovi cestu k vyšším vědeckým úřadům. Kolem roku 1242 velmistr Jan z Wildeshausen ho povolal na universitu v Paříži. Albert tedy přišel na universitu jako bakalář. Ihned začal konati přednášky, vykládal Sentence Petra Lombardského. Začátkem r. 1245 se

podrobil zkoušce u biskupa pařížského a dostal dovolení vyučovat jako profesor. Pak vyučoval po tři roky (1245—1248) na universitním stolci v dominikánském klášteře u sv. Jakuba v Paříži.

V této době poznal Albert nedostatky tehdejšího vyučování; měl zažehnati nebezpečí, které ohrožovalo vědu, zvláště teologii, a měl vytvořiti nový základ pro křesťanskou filosofii a teologii.

Až do té doby základem celého theologického vyučování byly „Sentence“ Petra Lombardského, které byly vlastně naukou sv. Otců, mezi nimiž přední místo zaujímal sv. Augustin. Augustin byl však orientován silně platonisticky. Proto celá theologie šla tímto směrem. Byly tu sice pocíťovány nedostatky platonistické filosofie, a byly činěny pokusy s filosofií Aristotelovou. Ale bez úspěchu, protože aristotelismus byl znetvořen a porušen od židovských a arabských filosofů. Aristoteles se jevil jako velké nebezpečí pro křesťanské myslitele. Proto r. 1215 papežský legát zakázal používat Aristotelových spisů při přednáškách na universitě pařížské. A roku 1231 papež Řehoř IX. obnovil tento zákaz. Pověřil však některé učence, aby přírodovědecké spisy Aristotelovy očistili od bludů, aby se jich mohlo používat při přednáškách. Ale k tomu očištění nedošlo. Přes zákaz papežův se používalo Aristotelových spisů na pařížské universitě, aspoň těch částí, které se daly spojití s tradiční naukou. Ale o převzetí celé soustavy Aristotelovy nebylo tehdy ani řeči.

Tak tomu bylo, když Albert přišel do Paříže r. 1242. Znal zákaz Aristotelových spisů. Znal však také papežovo přání, aby Aristotelovy spisy byly očištěny od bludů. A to bylo pro něho pobídkou, že se pustil do aristotelské filosofie a důkladně ji prozkoumal. Brzo viděl, že tu nelze převzítí z Aristotela jen tu neb onu část, nýbrž celý systém. To je právě největší dílo Albertovo,

že se stal zakladatelem nové křesťanské filosofie. Po několikaleté namáhavé práci se mu podařilo zajistit vítězství této soustavy. Ačkoli Albert sám mohl provést velkou syntézu aristotelské filosofie a křesťanské teologie jen částečně, přece položil základy, na nichž dále stavěl jeho žák Tomáš Akvinský. Albert za svého pobytu v Paříži (1242—1248) si položil základ své vědecké proslulosti. Zástupy studentů se hrnuly na jeho přednášky, a ostatní profesori v něm brzo poznali učence, který je všechny převyšuje. Z mnoha žáků, kteří sledovali Albertovu školu, je nám jich známo jen několik. Mezi nimi vyniká zvláště Ambrož Sienský, dominikán, který se proslavil nejen svými spisy, nýbrž i svatostí života, takže je ctěn jako blahoslavený.

V. LEKTOREM A REKTOREM V KOLÍNĚ.

V létě r. 1248 se Albert po pěti letech zase vrátil do Kolína nad Rýnem, kdež byl právě kladen základní kámen nového velkolepého gotického dómu. Albert byl povolán do Kolína velmistrem řádu, aby tam založil a řídil novou řádovou universitu.

V Kolíně byl už sice studijní dům s několika lektory a asi sto žáky. Albert měl tuto školu přetvořit, povznést, učiniti z ní věhlasné středisko vědeckého světa. Samozřejmě, že mu zde byla vzorem universita pařížská. Nespokojil se v theologii jen s výkladem Písma sv., jak tomu bývalo před tím, nýbrž přednášel i mystické spisy Pseudodionysia a Ethiku Nikomachovu. Zavedl i velké disputace, které jako doktor theologie směl konati. A kromě toho přednášel i o přírodních vědách.

V této době rozvinul velkou spisovatelskou činnost. Předně dokončil velký výklad k „Sentencím“ Petra Lombardského, začal výklad ke

spisům Pseudodionysia. V této době také začal jinou obrovskou práci, totiž výklad ke spisům Aristotelovým.

Své studium, svou práci učitelskou a spisovatelskou vždy spojoval s modlitbou. Z modlitby čerpal sílu, modlitba byla jeho útočištěm v různých obtížích, v modlitbě hledal rozřešení těžkých otázek. Tomáš z Brabantu, který navštěvoval Albertovy přednášky v kolínském klášteře, praví: „Vím z vlastního pozorování (neboť jsem byl dlouhou dobu jeho posluchačem), že ctihodný mistr, bratr Albert z řádu kazatelského, po mnoho let téměř denně přes svou rozsáhlou učitelskou činnost ve dne i v noci tak velice pěstoval život modlitby, že se modlil žaltář. Když byla skončena kúrová modlitba, přednášky a disputace, věnoval se stále rozjímání. Není tedy divu, že tento muž všechny lidi předčil ve vědě, poněvadž ve snaze po ctnosti konal tak velké pokroky. A dotvrzujeme, že vykonal mnoho divů, které vydávají svědectví o svatosti jeho života.“

Nejvýznačnějším žákem Albertovým v té době byl sv. Tomáš Akvinský. Tomáš byl poslán z Neapole, kdež vstoupil do řádu kazatelského, do Kolína nad Rýnem koncem r. 1244. Tehdy ještě nebylo v Kolíně generální studium, a Albert dlel ještě v Paříži. Tomáš tam s počátku nijak ne vynikal nad jiné. Nikdo ze spolužáků neměl tušení o jeho úžasném nadání. Pro jeho zamlklost a silnou postavu mu dali přezdívku „němý vůl“.

Když se Albert r. 1248 vrátil z Paříže do Kolína, brzo poznal úžasně nadání tohoto zamlklého mladíka, vytvořil z něho vůdce a přes různé obtíže jej přivedl až k profesorství theologie. I kdyby Albert nebyl napsal žádné knihy, už to by učinilo jeho jméno nesmrtelným, že byl učitelem tohoto veleducha.

Vilém de Tocco, životopisec sv. Tomáše, vy-

pravuje: „Tomáš byl podivuhodně mlčelivý, byl čilý ve studiu a pilný v modlitbě. Ale poněvadž všechno, čemu se naučil od svého učitele a co mu Bůh ve svém milosrdenství dal z poznání, zakrýval pláštěm prostoty a mlčení, nazývali jej jeho spolubratři „němým volem“; netušili, že se jednou měl stát světlem vědy.

Během času počal mistr Albert ve svých přednáškách vykládati knihu bl. Dionysia „O božských jménech“; Tomáš však sledoval tyto přednášky s největší pozorností. Co studenti slyšeli při přednáškách, bývalo obyčejně opakováno při společných cvičeních. Jeden student, který měl s Tomášem soustrast, poněvadž jako ostatní jej považoval za méně nadaného, při jednom takovém opakování přišel k Tomášovi a snažil se mu vysvětlit nějaké obtíže. Brzo však byly úlohy vyměněny, a z ochotného rádce se stal nevědomý záček; neboť Tomáš se projevil jako žák, který přednášky svého učitele sledoval lépe než kdokoli jiný. Prosil však svého spolužáka, aby o jejich rozmluvě zachoval mlčení. Tento však neměl nic pilnějšího, než sdělití dohlížiteli, jak velký genius je ten „němý vůl“. Dohlížitel sledoval pak studenty při následujícím opakování a uznal, že onen student nepřeháněl. Ihned se odebral k mistru Albertovi, aby mu svými zprávami učinil radost.

V oněch dnech disputoval mistr Albert o jedné velmi těžké otázce. Tomáš si dělal o této přednášce důkladné poznámky. Jeden student našel list s Tomášovými poznámkami a radostně jej donesl Albertovi. Učitel pozorně poznámky pročetl a poznal, že hluboké mlčení Tomášovo, spojené s prostotou a čistotou života, je zvláštní dar milosti Boží. Poručil tedy dohlížiteli studentů, aby dal Tomášovi zvlášť těžkou otázku, o které měl sám disputovat následujícího dne. Tomáš ve své skromnosti nechtěl převzít tuto úlohu, musel však poslechnout. Oddal se tedy

modlitbě, aby se připravil na své první školní cvičení. V modlitbě hledal rozřešení úkolu, který mu byl dán.

Následujícího dne měl Tomáš svou přednášku. Pak vystoupil mistr Albert proti řešení, které podal Tomáš. Žák však rozluštil obtíže uspokojivým způsobem. Po jedné zvlášť dobré odpovědi pravil Albert: „Vystupuješ zde, jako bys nebyl žákem, nýbrž učitelem.“ Tomáš myslel, že v těch slovech není chvála, nýbrž výtka, a proto se omlouval: „Mistře, nevím žádnou jinou odpověď.“ Albert odvětil: „Nyní ti předložím několik obtíží, na které musíš odpovědět z vlastního vědění.“ Uvedl čtyři námitky, které se zdály tak těžké, že všichni mysleli, že Tomáš je v koncích. Ale Tomáš odpověděl také na tyto námitky k plné spokojenosti mistrově. Potom však prý Albert pronesl prorocky tuto předpověď: „Nazýváte ho „němým volem“; ale on pozvedne ještě ve vědě svůj hlas tak, že celý svět ho uslyší.“

Tomáš však zůstal i potom tímž skromným, zamlklým studentem. Mistr Albert mu dával v následující době všechna těžká školní cvičení. Když pak mistr Albert konal přednášky a disputatione o ethice, poručil Tomášovi, aby je napsal. Tomáš sepsal toto učené dílo, jak je slyšel od velkého mistra, který převyšoval ve vědě každého učence své doby.“

To je nesmrtelná zásluha Albertova, že objevil nadání sv. Tomáše, a že mu naznačil směr. Tomáš by se byl uplatnil a proslavil i bez Alberta. Ale škola, kterou prošel u Alberta, mu ještě dopomohla k jeho rychlejšímu rozvoji, a uchránila ho mnoha oklik, jimiž by musel projít, než by se dostal k aristotelismu. Albert uvedl Tomáše do hloubek aristotelismu. I když Tomáš později v mnoha otázkách šel svou vlastní cestou, přece vždy zůstal věrný tomuto směru svého učitele. Jeho životním úkolem bylo do-

věsti dílo svého učitele k nejvyšší dokonalosti.

Své studium v Kolíně ukončil Tomáš slavnostní disputací, a pak se měl vlastně odebrat do Itálie. Ale Albert mu ještě nedal odejít. Chtěl ho ještě uvést do úřadu učitelského. Snad byl tehdy Tomáš lektorem studijního domu v Kolíně pod vedením Albertovým.

Roku 1252 velmistr řádu Jan z Wildeshausenu žádal Alberta, aby určil nějakého kandidáta, který by měl být na pařížské universitě povýšen na doktora bohovědy. Ačkoli Albert by byl jistě nejraději poslal některého Němce, přece uznal, že není vhodnějšího kandidáta než Tomáše. Navrhl tedy Tomáše. Avšak velmistr, který si snad přál Němce, zamítl tento návrh Albertův. Co měl nyní Albert dělat? Viděl, že by velmi prospěl celému řádu, kdyby Tomášovi bylo dopřáno další školení na universitě. Obrátil se tedy na kardinála-legáta Hugo od sv. Viktora, kterého poznal v Paříži, s prosbou, aby mu pomohl v této záležitosti. Žádosti kardinálově pak nemohl velmistr nevyhovět. Tak byl tedy Tomáš poslán na universitu pařížskou hlavně zásahem Albertovým.

Albertova vědecká činnost měla velký význam pro město Kolín. Nejslavnější profesor pařížské university se tu usadil a otevřel svou školu. Množství studentů z nejrůznějších zemí přicházelo do školy Albertovy. Tím byl položen základ pro universitu v Kolíně, která pak byla založena koncem 14. století.

VI. PROVINCIALEM NĚMECKÝCH DOMINIKÁNŮ.

Albert byl brzy vytržen ze své dosavadní vědecké činnosti. Ve věku, kdy jiní myslí na odpočinek, Albert musel přijmout úkol, který byl nejen velmi odpovědný, nýbrž ukládal mu také život velmi pohyblivý. Na provinciální kapitule,

konané ve Wormsu r. 1254, byl Albert zvolen provinciálem německých dominikánů.

Bylo to pro něho velmi těžké, podrobiti se této volbě, která ho vytrhla z práce, již se věnoval už po dvacet let. Bylo mu už přes šedesát let, a nyní se měl vzdáti činnosti, která mu byla tak drahá. Měl opustit své studenty, svou knihovnu, svou řeholní světničku, a dáti se na cesty po provincii, které budou trvat celé měsíce a léta...

Německá provincie byla velmi rozsáhlá. Od břehů Rýna sahala až po hranice Uher, a od moře Baltského až po švýcarské hory. Jaká ohromná práce čekala Alberta! Ale nedal se odstrašit. Ujal se řízení provincie s odvahou a s důvěrou v pomoc Boží. Pěšky procházel celou provincií a pečoval o své poddané: visitoval konventy, zakládal nové kláštery, svým slovem i příkladem povzbuzoval bratry a napravoval zlozvyky, které se někde objevily.¹⁾

Jak dbal o zachovávání chudoby, je patrné z nařízení provinciální kapituly, konané ve Wormsu hned po jeho volbě: „V obvodu konventu nesmí býti žádnému bratru, který je poslán kázat, dáno dovolení používat vozu. Bez vážného důvodu nesmí nikdo obdržeti dovolení jeti vozem. Vážné důvody však jsou: jestliže je některý bratr povolán k nemocnému a z průtahu jest se obávati nebezpečí pro nemocného; jestliže onemocní některý bratr mimo konvent a musí býti dopraven domů povozem; jestliže kníže povolá některého bratra k sobě v důležité záležitosti, která spěchá. Kdo bude jednati proti tomuto nařízení, v každém případě má býti uprostřed bratří potrestán a v jídelně, sedě na zemi, se má postit o chlebě a vodě.”

¹⁾ Za jeho provincialátu byly založeny tři konventy: ve Štrasburku r. 1254, v Seehusen r. 1255 a v Rostoku r. 1256. A kromě toho byl dokončen klášter dominikánek v Paradies u Soest.

Takové předpisy nebyly jen na papíře. Albert přísně trestal ty, kteří je přestupovali. Zvláště přísně dbal o zachování slibů. Na př. provinciální kapitula, konaná v Augsburku r. 1258, sesadila tři převory, protože dostatečně nebděli nad zachováváním chudoby. Převorovi z Minden byl uložen přísný trest, protože přijel na kapitulu na koni. V klášteře Petau ve Štýrsku zemřel jeden bratr laik a byl pohřben na hřbitově mezi ostatními bratry. Pak se zjistilo, že bez vědomí převora měl pro sebe uschovány peníze a oděv. Provinciální kapitula tedy ustanovila, aby mrtvola toho bratra byla vykopána a znovu pohřbena bez církevních obřadů. Tak přísně bylo trestáno porušování chudoby.

Albert dbal nejen o přesné zachovávání chudoby, nýbrž celé řehole. Nešlo mu jen o to, aby byla přesně zachována litera zákona, nýbrž aby všude vládl opravdu dobrý řeholní duch. A tu především sám předcházel dobrým příkladem. Ačkoli přísně trestal přestupování řehole, přece svým poddaným byl opravdu otcem. Svědectvím jeho horlivosti o opravdovou řeholní kázeň jsou provinciální kapituly, konané ve Wormsu, v Augsburku, v Erfurtě a v Řezně, kde na jeho podnět byla vydána mnohá nařízení, směřující k upevnění a rozkvětu řádu v Německu.

Albert v době svého provincialátu procestoval celé Německo. Z provinciální kapituly z Wormsu přišel do Kolína v únoru 1255; z Kolína do Soestu, pak do severního a východního Německa, kde visitoval řádové konventy; přišel až do Rigy, a koncem léta dospěl do Řezna, kde byla konána provinciální kapitula. Pak visitoval kláštery v jižním Německu a v Rakousku. V lednu 1256 byl zase v Kolíně. Nato visitoval kláštery v Holandsku a v Belgii. O svatodušních svátcích se účastnil generální kapituly v Paříži, v létě konal provinciální kapitulu v Erfurtě, a koncem září už spěchal na pa-

pežský dvůr v Anagni; a tam zůstal až do léta příštího roku. Generální kapitula ve Florencii r. 1257 jej osvobodila od úřadu provinciála. Albert se pak koncem léta vrátil zase do Kolína jako lektor.

Jak konal Albert tyto cesty? Z nařízení provinciální kapituly ve Wormsu víme, že bratři kazatelé byli zavázáni cestovat pěšky; jen z vážných důvodů mohla býti učiněna výjimka. Poněvadž Albert jako provinciál všude předcházel dobrým příkladem, není pochyby, že všechny ty velké cesty po Německu konal pěšky. Byla to jistě nemalá námaha. Na jeho cestách ho provázal sekretář. Živilo se tím, co si cestou vyžebřali. Když přišel Albert do konventu, vyslechl všechny bratry, přezkoumal stav kláštera, povzbudil a nadchl bratry k horlivějšímu reholnímu životu a bylo-li třeba, použil i trestů. A pak zase odešel do jiného konventu.

Při svých dlouhých cestách různými kraji vždy jevil velký zájem o přírodu, jako už v mládí. Všechno bystře pozoroval. Tu našel u cesty rostlinu, kterou ještě nikdy neviděl. Utrhl ji a zkoumal ji na další cestě. Tam zase v lese uviděl stádo jelenů; zastavil se a z úkrytu pozoroval jejich život. Pak zase uviděl nějakého dravého ptáka, jak sleduje svou kořist a jak se na ni vrhá. Když se setkal s dřevaři, zastavil se u nich a vyptával se jich na jejich zkušenosti s lesní zvěří. Na březích severního moře pozoroval mořské ryby, rozmlouval s rybáři, s obchodníky o jejich životě, o obchodě, o tamějším podnebí a podobně. Nedal si ujít žádnou příležitost, kde mohl sbírat látku pro svá přírodovědecká díla. A když nebylo v přírodě nic pozoruhodného, vytáhl ze svého tlumoku přírodovědecké spisy Aristotelovy, které nosíval s sebou, a uvažoval o nich. Tak na dlouhých cestách si dobře promyslel a připravil svá díla, a když pak přišel zase do některého kláštera, ihned na-

psal své nové poznatky a zkušenosti. Na mnoha místech jeho přírodovědeckých spisů nacházíme vzpomínky z jeho cest.

Velmi důležitou úlohu měl Albert r. 1256 v tak zvaném sporu žebravých řádů.

Začátek těchto sporů je třeba hledati v liberálním chování světských profesorů, kteří byli většinou laici. Tomáš z Brabantu praví, že světští profesori vedli velmi pohodlný život. Měli velké příjmy, z nichž často pořádali slavnostní hostiny. Když tak celou noc probděli při jídle a pití, nebyli schopni konati ráno přednášky pro své studenty. Následek byl, že studenti pohnáhu opouštěli světské profesory a šli k řeholním profesorům, kteří konali přednášky vždy pravidelně a po svědomité přípravě. Tak přibývalo řeholním profesorům posluchačů, kdežto učebny světských profesorů zely prázdnotou. To ovšem světští profesori považovali za konkurenci, cítili se tím uraženi. A konečně r. 1253 se rozhodli protestovat stávkou. Přerušili přednášky a zavřeli své školy. Dominikáni a františkáni však vyučovali dále. Tím se spor ještě zostřil. Papež Innocenc IV. a později Alexander IV. poslali oběma stranám listy, aby je usmířili; ale oheň se nezmenšil, nýbrž ještě vzrostl, když v čelo světských profesorů se postavil Vilém ze Saint-Amour.

R. 1254 Vilém ostře napadl řeholníky v hano-pise „O nebezpečích poslední doby“, který se rychle rozšířil po celé Evropě. V něm velmi tupil řád dominikánský a františkánský. Proto oba napadené řády žádaly, aby hanopis byl předložen soudu papeže. Poslaly své doktory do Anagni, kamž universita pařížská už před tím poslala sedm svých profesorů, vedených Vilémem ze Saint-Amour. Albert tam byl povolán jako hlavní obhájce žebravých řádů. Slavnostní disputace, v níž měl býti spor rozřešen, byla konána v říjnu 1256. Albert tu obhájil řeholníky

tak skvěle, že 5. října téhož roku byla kniha Vilémova odsouzena a spálena v přítomnosti papeže a kardinálů; a kromě toho zástupci university museli složit přísahu, že ponechají řeholníkům úplnou svobodu vyučování.

Albert svou učeností vzbudil na papežském dvoře obdiv kardinálů i papeže. Už dříve slyšeli o slavném lektoru kolinském. Ale když nyní měli důkaz o jeho velké učenosti, přáli si, aby tento slavný profesor byl určen pro papežskou universitu. Proto papež jmenoval Alberta profesorem na této vysoké škole. Albert uposlechl hlasu zástupce Kristova. Zůstal na papežské universitě až do léta r. 1257 a konal tam přednášky o evangeliu sv. Jana. Jeho výklad byl tak originální a hluboký, že — jak píše Tomáš ze Chantimpré — jeho posluchači vyznávali, že nikdy nic podobného neslyšeli z lidských úst.

Kdo by se divil, že Albert mohl v tak krátké době a s tak malou přípravou podati tak důkladný výklad evangelia sv. Jana, musí uvážit, že ve středověku Písmo svaté bývalo stálým předmětem rozjímání, a že exegeta oné doby se mnoho nestaral o smysl historický a gramatický, jak to činí dnešní exegese; tehdejší exegeta považoval bibli za knihu Boží, a proto v ní hledal spíše smysl mystický a mravní a vyvozoval z ní vhodné aplikace pro život.

Na papežské universitě zůstal Albert rok, od 1256 do 1257; a pak se vrátil zase do Německa. Generálním kapitulem, konaným ve Florencii r. 1257, byl osvobozen od úřadu provinciála a jmenován zase lektorem v Kolíně.

VII. PROSTŘEDNÍKEM MÍRU.

Když Albert dlel ještě v Itálii, vznikl v Kolíně spor mezi arcibiskupem a měšťany a stále se přiosťroval, až se změnil v opravdový boj, jenž mohl míti velmi vážné následky. Městští ob-

chodníci, hrdí na své výsady a své bohatství, těžce nesli vládu arcibiskupovu; pokoušeli se vymaniti se z jeho vlády, napřed jen skrytým postupem, ale pak zcela zřejmým násilím. Ale Konrád z Hochstaden, který byl i světským vládcem, nechtěl přejít mlčením onen útok na své výsady; rozhodl se, že měšťany zkrátí za každou cenu. R. 1251 obě strany začaly proti sobě bojovat. Štěstí přálo brzy té brzy zase oné straně. Bitva u Lechenich 1257 nepřinesla žádného rozhodnutí. Proto obě sporné strany si zvolily rozhodčí, jež řídil Albert.

Jeho zásahem byl r. 1258 ukončen několikaletý spor. Ukázalo se tu, že Albert je netoliko ochráncem spravedlnosti vůči nesprávným požadavkům Konrádovým, nýbrž i obnovitelem městského řízení. Vrátil městu mír vnitřní i vnější, mír politický i sociální.

Co se přihodilo v Kolíně, to se přiházelo i v některých menších městech. Albert i tam urovnával spory a dovedl vždy najíti nějaký návrh, který by byl přijatelný pro obě sporné strany.

R. 1259 byl prostředníkem v dohodě, uzavřené mezi Kolínem a Utrechtem. R. 1263 v Donauwert ukončil dlouhý spor mezi Hartmanem, biskupem z Augusty, a hrabětem Ludvikem z Öttingen. A téhož roku v Magdeburku z papežského nařízení šťastně rozřešil choulostivou otázku biskupské volby na stolec brandeburský. V letech 1268 — 1269 z rozkazu papeže Klementa IV. vyšetřoval, jakého podvodu se dopustil Barnin ze Stellan v Pomeranii a někteří jeho vasalové, a pak nad nimi vyřkl exkomunikaci. R. 1275 hraběnka Matylida ze Sayn a arcibiskup Siegfried z Wersterburgu si zvolili Alberta za rozhodčího v každém svém sporu.

Albert, který se zdál určen pro vysoké spekulace, musel se často stýkat s rušným životem, musel trpělivě vyslechnout stížnosti jedněch

proti druhým, spravedlivě pak vážit důvody nepřátelských stran, a konečně pronést rozsudek, který všechny upokojil.

Ani při takových těžkých záležitostech nikdy nezapomínal na své zamilované studium. Zdá se, že právě v této době napsal výklad k evangeliu sv. Marka a podivuhodný výklad 31. hlavy knihy Přísloví „Liber de muliere forti”.

VIII. BISKUPEM V ŘEZNĚ.

Rozsáhlá diecése řezenská, rozvrácená špatným vedením, potřebovala nějakého schopného vůdce, který by odstranil dosavadní zlořádu a přivedl ji zase k jejímu bývalému lesku. Zdálo se, že nejschopnější k tomuto úkolu bude Albert, jenž požíval všeobecné vážnosti pro svou učenost a svatost a pro svou obratnost v urovňování různých záležitostí. Proto není divu, že papež Alexander IV. jej jmenoval biskupem řezenským začátkem r. 1260.

Nikdo nedovede vypovědět, jakou bolest způsobilo pokornému řeholníku toto jmenování, jež ho vytrhlo z jeho milých vědeckých prací a učinilo jej hlavou jedné z nejtěžších diecézí německých. Bylo mu už šestašedesát let. V takovém věku a po tolika namáhavých pracích se mu zdál biskupský úřad příliš těžký. V jeho úmyslu, nepřijmouti tak odpovědný úřad, jej podporoval generál dominikánského řádu Humbert de Romanis. Poslal mu do Kolína list, v němž oceňuje jeho práce, zároveň však projevuje obavy před ztrátou tak významného člena a končí těmito slovy: „V duchu před Vámi poklekám a zapřisahám Vás, pro pokoru Neposkvrněné Panny a jejího Syna, neopouštějte pokorného stavu řeholního. Pošlete nám odpověď, která by nás i naše přemilé bratry potěšila a zbavila nás všech obav.”

Alberta k tomu nemusel povzbuzovat jeho

představený. Albert sám už papeže žádal, aby mu toho úřadu neukládal, a jako důvod uváděl svou neschopnost a svůj pokročilý věk. Ale papež Alexander IV. byl neoblomný. Z Anagni mu poslal list, v němž odsuzoval jeho další odpor. Albert musel uposlechnout, protože viděl, že další odpor je nemožný. Vydal se tedy na cestu do Řezna, provázen několika svými spolubratry. Aby se vyhnul slavnostnímu přivítání, přišel do města za večera, když už se stmívalo a ihned se odebral do dominikánského kláštera. Vyšel z řádu dominikánského a proto chtěl z jejich kláštera přejít do svého biskupského kostela. Nemiloval nádhery. Chtěl hned na začátku svého nového působení zřetelně vyjádřit, že už od nynějška musí zavládnouti v celé diecési nový, lepší duch. Z dominikánského kláštera chtěl přesídliti do biskupského kostela, aby ukázal, že nepřišel jako světský vládce, nýbrž jako následovník apoštolů, jako opravdový pastýř svých oveček.

Druhého dne ráno se odebral na dóm, doprovázen celým dominikánským konventem. Duchovenstvo i lid jej už čekali před chrámem. Slavnostně ho přivítali a doprovázeli ho k oltáři. Lid jásal radostí, že má nového biskupa, opravdového duchovního pastýře.

Brzy po slavnostním přijetí byl Albert postaven před tvrdou skutečnost. Stav diecése byl opravdu žalostný. Albertův předchůdce se nestaral o náboženský život svých poddaných. Církevní jmění bylo promrháno, takže Albert našel diecésní pokladnu úplně prázdnou. Ale to mu nic nevadilo. Přišel z žebravého řádu a byl zvyklý na umrtvování. On sám neměl velkých požadavků. A ostatní se museli přizpůsobit jeho skromnému životu.

S Albertem přišel nový život do celé diecése. I jako biskup zůstal Albert bratrem kazatelem. I jako biskup byl zavázán zachovávatí řeholi a

byl od ní dispensován jen potud, pokud to vyžadoval jeho biskupský úřad. To se ukázalo nejzřejměji při slibu chudoby. Albert nechodil mezi lid ve skvostné knížecí výzbroji a na koni, jak to činivali jiní biskupové, nýbrž v bílém řeholním rouchu dominikánském. Jen biskupský kříž prozrazoval jeho důstojnost. Cestoval většinou pěšky, jako apoštolé. Liturgická roucha a vybrané knihy si vozil na oslu.

Na biskupském dvoře zavládla klášterní chudoba. K nejbližšímu okolí Albertovu patřili mnozí dominikáni, s nimiž i jako biskup žil životem řeholním. Ačkoli všechny příslušníky biskupského dvora nezavazoval k takové chudobě, přece jedno žádal ode všech, totiž prostotu a šetrnost. Neboť se rozhodl, že dřívější špatné hospodaření důkladně změnit a chyby svého předchůdce vykořenit.

V krátké době se Albertovi podařilo celé hospodářství biskupského dvora postavit na zdravý základ.

S daleko větší horlivostí a s opravdovým nadšením chopil se Albert důležitějšího úkolu, náboženské obnovy u duchovenstva i u lidu. Kázal, uděloval sv. svátosti, otvíral svůj dům všem chudším. Pečoval o nemocné, stavěl charitativní domy. Neúnavně visitoval fary, trestal nedbalé kněze a uspořádal smutné poměry mnoha far.

Když šlo o čest domu Božího nebo o odstranění zlovyků, jež zavládly mezi lidem, tu byl Albert podivuhodně statečný. Ostře potíral neřesti své doby jak ve svých promluvách, tak ve svém komentáři k evangeliu sv. Lukáše, napsaném právě v té době, plně vyčerpávajících starostí. „Ctihodný biskup, praví jeho životopisec Ridolfo, byl si předně vědom svého pastýřského povolání, a poněvadž viděl, že je vrchním pastýřem své diecése, oddal se bez výhrady blahu duší. Ale v každé věci postupoval s ta-

kovou opatrností, že nikdy neučinil chybného kroku, takže se mu nemohlo nic vytýkat. S duchovní horlivostí pracoval odvážně o odstranění všech zahážděných zlovyků a neřestí, počínaje, jak bylo záhodno, od osob duchovních."¹⁾)

A aby se tato reforma snáze podařila, svolal diecéšní sněmy, při nichž se projevila zvláště jeho obezřetnost v řízení církevních záležitostí a jeho nepřemožitelná stálost v potírání všech zlořádů a neřestí. Nic neušlo jeho bystrému oku. Je opravdu obdivuhodné, jak tento muž, o kterém se zdálo, že rozumí jen vědě, dovedl řídit celou diecési.

Při svých reformních snahách však narazil někde na odpor a nepochopení, hlavně u šlechty. Nebyl však z těch, kteří by se tím zalekli nebo odklonili od vytčené cesty. Všichni dějepisci se shodují v tom, že v oné době se v Německu nemohl vykonávat biskupský úřad beze zbraní. Když biskup nepoužil zbraní, nezmohl obyčejně nic. Albert se však stále vzpíral použití ozbrojené moci. Šlechta, proti níž hlavně měl Albert hájiti práva diecése, mu stále odporovala. Ale ani u lidu nenašel Albert porozumění, jakého očekával. Lid si totiž nedovedl představit, jak může biskup chodit jako chudý řeholník a zřici se ozbrojené moci, jež mu náležela jako knížeti.

Tyto těžkosti by však byly sotva dostatečným důvodem, proč Albert už po roce pomýšlel na odstoupení. Důvod pro to je jinde. Albert už od začátku žil se svým dómským kapitulem v dobrém a přátelském vztahu. Kapitulum mu pomáhalo v uskutečňování jeho reformy. Casem Albert poznal, že dómský děkan Leo je schopen dokončit započaté dílo obnovy diecése. Jakmile Albert našel vhodného a schopného nástupce, rozhodl se požádati papeže Alexandra IV., aby přijal jeho odstoupení. Dobře věděl, že papež

¹⁾ *Legenda, část II., hlava III.*

mu tak snadno nevyhoví. Proto se rozhodl jíti do Italie a tam celou věc s papežem projednat. Na jaře 1261 opustil Řezno a odebral se přes Vídeň a Hradec do Italie, a přišel asi v červenci 1261 do Viterba, kde byla tehdy papežská kurie.

IX. VĚDEC A APOŠTOL VE SLUŽBÁCH PAPEŽE.

Než přišel Albert do Viterba, byl papež Alexander IV. mrtev. Proto musel čekat na volbu nového papeže. U papežské kurie se setkal s mnoha známými: se svým žákem Tomášem Akvinským, který tehdy už působil jako profesor na papežské vysoké škole, s kardinálem Hugonem a s. Caro a jinými známými. Nový papež Urban IV. byl zvolen až koncem srpna 1261. Albert mu brzo přednesl svou žádost o odstoupení. Papež na ni s radostí přistoupil, poněvadž měl s Albertem jisté plány, jak hned uvidíme. Biskupem rezenským se stal dřívější dómský děkan Leo.

Albert byl nyní volný. Samozřejmě, že biskupská důstojnost mu zůstala. Přesto však podle platného práva se měl vrátit do svého řádu. Měl se opět státi řeholníkem, měl žít v klášteře a poslouchati představených.

Albert však na přání papeže Urbana IV. zůstal u papežské kurie. Papež Urban IV. měl totiž velký zájem o vědu. Proto shromažďoval na svém dvoře význačné učence, s nimiž téměř denně dlouho rozmlouval a disputoval. Do tohoto kruhu uvedl papež i Alberta. Mistr Jindřich, básník, který byl v té době také na papežském dvoře, řekl o Albertovi: „U kurie je také jeden muž, který, kdyby celá filosofie najednou zmizela, sám by ji znova vytvořil. Ba napsal by ještě lepší filosofii a překonal by staré filosofické velikány.“ Tato chvála není nějaké

básnické přehánění, neboť podobné svědectví vydávají o Albertovi též mnozí jiní jeho přátelé i jeho protivníci.

Albert zůstal na papežském dvoře celý rok 1262. V té době pokračoval ve svém komentáři ke spisům Aristotelovým.

Na jaře 1263 dostala však jeho činnost zcela jiný směr. Albert se stal papežským nunciem pro hlásání křížové výpravy v zemích německých a v Čechách. Ačkoli mu tehdy bylo už sedmdesát let, přijal tento úkol s radostí, a ne dbaje obtíží a námahy, procházel kraje a města, a všude hlásal křížovou výpravu s mladickým žárem, a všechny naplňoval nadšením pro svatou věc. Stačí jen jmenovati města, jimiž prošel, abychom ocenili tento jedinečný výkon sedmdesátiletého biskupa: Jeho cesta jde přes Augsburg, Würzburg, Frankfurt, pak zpět Würzburg, Kolín nad Rýnem, potom přes severní Německo, Brandebursko a jižní Německo. Koncem roku 1263 byl ve Frýburku, pak šel do Elsassu a 18. března 1264 byl v Řezně. Z Řezna se Albert odebral do Čech. 20. srpna byl v Mohuči, 4. prosince 1264 zase ve Würzburgu.

Když Albert skončil hlásání křížové výpravy v říjnu 1264, odebral se do dominikánského kláštera ve Würzburgu a tam zůstal až do léta roku 1267. Po dlouhých namáhavých cestách celým Německem cítil, že nutně potřebuje odpočinku. Tam dokončil svůj proslavený výklad k evangeliu sv. Lukáše.

V říjnu 1267 přišel Albert do Štrasburku na rozkaz papeže Klementa IV. Tam pak ztrávil následující tři roky v dominikánském klášteře, který byl vedle kolínského kláštera jedním z nejvýznačnějších domů německé řádové provincie a měl školu, která dala řádu vynikající učence. V tomto konventě se Albert cítil právě tak doma jako v Kolíně. Doufal-li však, že zde najde klid, pak se zmýlil. Stále byl volán ven,

stále musel podnikat obtížné cesty. Šel za hlasem Božím, šel apoštolovat všude, kde toho bylo třeba. Hlásáním křížové výpravy r. 1263 začalo toto cestování a trvalo, odečteme-li krátkou přestávku ve Würzburgu, až do r. 1277, tři roky před jeho smrtí. Albert byl v pravém slova smyslu „cestujícím biskupem“, opravdovým bratrem kazatelem, který působí všude tam, kde je toho třeba.

Nemůžeme podrobně popisovat jeho rozsáhlou činnost za jeho pobytu ve Štrasburku. Ale i krátký přehled nám postačí k tomu, abychom poznali jeho úžasnou činnost a houževnatost.

Ve Štrasburku a okolí posvětil celou řadu kostelů a oltářů a uděloval kněžské svěcení. V létě 1268 byl poslán papežem do Meklemburku, aby tam urovnal spor mezi Johanity a knížetem Barnim.

Tato vyčerpávající biskupská činnost mu nebránila věnovati se též službě svých bratří v klášteře. I ve Štrasburku pokračoval v činnosti spisovatelské. A příležitostně též obohacoval mladší spolubratry z pokladu svých vědomostí a zkušeností.

X. POSLEDNÍ LÉTA ŽIVOTA.

Roku 1271 byl Albert povolán do Kolína nad Rýnem k urovnání sporu mezi arcibiskupem Engelbertem a měšťany. A pak už zůstal v Kolíně. V kolínském dominikánském klášteře byl přijat do řádu, prožil tam několik let; proto podle řádových zvyků byl členem tohoto klášteře. Kolín byl jeho domov. Zde bydlel déle než v kterémkoli jiném klášteře. Zde vytvořil studium. Zde našel takový život, jaký miloval od mládí. Cítil se zde doma mezi četnými studenty, kteří sem přicházeli ze všech končin světa.

Ale ani zde se neoddal klidu a nečinnosti. I ve svém vysokém stáří pokračoval ve své čin-

nosti spisovatelské a apoštolské. Žil prostě jako řeholník. Když bylo třeba, pomáhal svým bratřím, klášteru i řádu svou radou i penězi. Z jeho příspěvků byl ke klášternímu kostelu přistaven nádherný a prostorný kůr, který by vyhovoval velkému počtu řeholníků. Mezi kůrem a chrámovou lodí dal postavit velký kříž s tělem Kristovým.

V této době napsal výklad ke knize Jobově a první dva svazky velké theologické Summy. Příležitostně také přednášel studentům.

Albert byl stále činný i mimo klášter. Arcibiskup Siegfried mu dal plnou moc k vykonávání biskupských funkcí v jeho arcidiecési. Albert tedy často světil kostely, oltáře a konal různé biskupské funkce i na místech velmi vzdálených. Neznal únavy, když šlo o spásu duší.

Zatím co Albert ve svém konventě v Kolíně trávil poslední léta svého života v neúnavném studiu a modlitbě, v katolické Církvi se připravovala velká událost. Papež Řehoř X. svolal r. 1272 všeobecný sněm do Lyonu, na němž se mělo jednat o důležitých otázkách. Sněm měl být zahájen o svátcích svatodušních 1274. Bylo k němu pozváno mnoho biskupů, slavných theologů a právníků. Byl povolán i sv. Tomáš Akvinský, jenž se nad jiné proslavil svou vědou. Na cestě však vážně onemocněl a zemřel ve Fossanova 7. března 1274.

Nemohl-li se zúčastnit sněmu sv. Tomáš, zúčastnil se ho jeho učitel Albert, jehož autorita v otázkách theologických byla u všech známá.

Po ukončení lyonského sněmu dostal Albert smutnou zprávu z Paříže, že spisy jeho milovaného žáka Tomáše Akvinského byly prudce napadány a zavrhovány od jeho protivníků i od pařížského biskupa Štěpána Tempiera. Albert se tedy rozhodl jíti do Paříže hájit svého žáka. Nic nezmohly prosby jeho spolubratří, kteří ho zrazovali od dlouhé a namáhavé cesty. Albert se

vydal na cestu do Paříže, provázen bratrem Hugonem z Lucca. V Paříži vystoupil na katedru a přede všemi profesory ohnivě hájil nauku svého milovaného žáka jako nauku zcela shodnou s učením katolické Církve. Když pak se vrátil z Paříže do Kolína, dal si po pořádku předčítati všechny spisy sv. Tomáše. Potom svolal profesory i studenty a velebil před nimi sv. Tomáše.

Není snad v dějinách podobného případu, s nímž by bylo možno srovnati jednání Albertovo vůči jeho žáku.

Skromně a pokorně ustupuje Albert do pozadí, jen aby zvítězila pravda, již zasvětil své síly a celý svůj život.

XI. ALBERTOVA SMRT.

Začátkem roku 1279 cítil Albert, že se blíží smrt. Bez bázně a se vši vážností a opravdovostí se připravoval na den, jež mu určil Bůh.

V lednu 1279 sepsal závěť, již věnoval svůj majetek na dokončení nového kůru dominikánského kostela; něco odkázal též třem ženským klášterům.

Nedostatek zaručených zpráv o posledních dnech Albertova života doplňuje legenda:

„Když ctihodný Albert už velmi zestárl a jednoho dne v klášteře bratří Kazatelů měl přednášku před četnými posluchači, najednou ho opustila paměť. Všichni byli nadmíru překvapeni, Albert však, odmlčev se chvíli, dal jim, duchovně znovu posílen, toto vysvětlení:

»Poslyšte, drazí bratři, něco vám povím. Když jsem byl ještě novicem, byl jsem duševně velmi omezený. V učení jsem se nemohl rovnat svým spolužákům a zůstal jsem hloupý. V mladické netrpělivosti se svou omezeností a poněvadž jsem ještě nesložil sliby, myslel jsem na vystoupení z řádu. Když jsem se touto myšlenkou stále více zabýval, měl jsem ve spánku toto vidění:

Zdalo se mi, že jsem si přistavil ke zdi klášte-
ra žebřík, abych utekl. Když už jsem vystupoval
na žebřík, uviděl jsem proti sobě čtyři vznešené
osoby s jasnou tváří. První mně trhla žebříkem,
takže bych byl málem spadl. Pokusil jsem se
zase vystoupit; tu mnou trhla druhá. Když jsem
se pak dal po třetí do výstupu, řekla mi třetí
osoba: „Co tě vede k tomuto hanebnému útě-
ku?“ Odpověděl jsem: „Jsem hloupý a zůstávám
ve studiu pozadu za ostatními. Stydím se za to,
a proto opouštím řád.“ Ona osoba odpověděla:
„Hle, s námi je zde přesladvká Panna Maria,
Matka milosrdenství, jejímiž služebnicemi jsme.
Jestliže se k ní obrátíš, spojíme své prosby s tvý-
mi modlitbami, abys dosáhl, čeho si přeješ.“ Byl
jsem potěšen těmito slovy a řekl jsem: „Rád
poslechnu vaší rady; prosím vás však, přimluvte
se u ní za mne v mé záležitosti.“ Prosily tedy
Matku Boží za mne. Ona se pak obrátila ke mně
s otázkou: „Zač prosíš?“ Odpověděl jsem: „Ó,
paní, prosím o vědu filosofickou na tvou pří-
mluvu.“ „Tvoje prosba je vyslyšena“, pravila,
„buď však pilný ve studiu.“ Zůstal jsem tedy
v řádě, a co mi bylo slíbeno, toho jsem dosáhl
milostí Boží ve studiu a modlitbě. Co jsem ne-
mohl poznat ve studiu, to jsem často našel
v modlitbě. Matku Boží a Matku Milosrdenství
jsem často prosil ve vroucí modlitbě, abych na
její přimluvu byl osvícen světlem božské moud-
rosti, aby ona držela mé srdce v pevné víře,
abych, ponořen do filosofie, neochabl ve víře
v Krista. Konečně se mi zjevila přemilá Matka
a těšila mne: „Buď věrný ve studiu a vytrvalý
v ctnosti. Bůh chce tvou vědou osvětit celou Cír-
kev. Abys však neochabl ve víře, bude ti před
smrtí odňata všechna filosofie. V dětské nevin-
nosti a upřímnosti a v pravé víře vezme tě Bůh
s tohoto světa. A to ti bude znamením, že přišla
tvá hodina: Při veřejné přednášce tě opustí
paměť.“

Přemilí bratří, to se nyní stalo, a já vím, že přišla má hodina. Proto vyznávám a slavnostně prohlašuji: Věřím pevně a neochvějně všechny články křesťanské víry. Prosim vás snažně a pokorně, udělte mi svátosti umírajících dokud je čas. Kdybych však budoucně něco řekl nebo napsal, co odporuje víře, nevšímejte si toho.«

Tato podivuhodná legenda chce podati jakési vysvětlení neslýchané, úžasné učenosti Albertovy a důkaz, že všechny útoky proti jeho pravověrnosti a zbožnosti jsou bezdůvodné. Je jakousi reakcí proti těm, kteří prohlašovali Alberta za kouzelníka, pracujícího s černou magií, a tak chtěli snížit jeho svatost a učenost.

Tato legenda však obsahuje také část skutečnosti. V posledních dnech života Albertova se pravděpodobně něco přihodilo, co bylo předzvěstí jeho blízké smrti. Albert pocítil blízkost smrti a proto se na ni vážně připravoval. Od té chvíle se úplně uzavřel světu. Nikoho k sobě nepřipustil, ani kolínského arcibiskupa, který ho přišel navštívit.

Legenda pokračuje dále, že Albert se pak připravoval na smrt ve své cele s velkou vážností a opravdovostí. Celé dny se modlil a toužil po svém Tvůrci a svém Vykupiteli, Ježíši Kristu. Rád se modlíval hodinky za zemřelé a dal se dovésti k hrobce svých řeholních bratří a tam vzpomínal na zemřelé, k nimž měl brzo odejít. Nic se nebál smrti. Vždyť po celý svůj život věrně sloužil Bohu a snažil se plnit svědomitě jeho svatou vůli. Byl zcela klidný, neboť důvěřoval v milosrdenství Boží a v ochranu P. Marie, již zasvětil celý svůj život. Velikost a sláva učence ustupovaly před velebností smrti. Albert byl jako dítě.

Bylo to v pátek, 15. listopadu r. 1280. Klášterní zvon volal bratry do cely Albertovy, neboť přišla hodina, kdy se měl Albert rozloučiti s tímto světem. Bratři našli Alberta sedícího v lenoš-

ce. Hlava mu klesla na prsa. Těžce oddychoval. Anděl smrti se přiblížil.

Bratři se začali modlití modlitby za umírající. Při nich Albert vydechl naposled. Svou duši odevzdal Bohu ve věku 87 let.

Zpráva o jeho smrti se rychle roznesla po městě i celém okolí. Albert se nestýkal s lidem už několik měsíců; ale velká láska, kterou ho všichni milovali jako otce, se nyní mocně projevila. Všichni byli smrtí Albertovou zarmoučeni. Když však si uvědomili, že v Albertovi mají u Boha nového přimluvce, jejich zármutek se obrátil v radost. Kolín neviděl dosud tak slavného a velkolepého pohřbu. Sám arcibiskup Siegfried vykonal pohřební obřady a pohřbu se zúčastnilo všechno duchovenstvo města, úředníci, šlechta z Kolína i z okolí a měšťané.

Tělo Albertovo bylo pohřbeno v dominikánském kostele v Kolíně a na hrob dán tento prostý nápis: „Roku 1280, 15. listopadu, zemřel ctihodný bratr Albert, dříve biskup řezenský, z řádu kazatelského, mistr bohovědy. Ať odpočívá v pokoji. Amen.“

Zde nyní odpočíval bratr Albert uprostřed svých bratří a svého národa. Lid jej začal brzo ctít jako světce, putovali k jeho hrobu, modlili se k němu, prosili ho o přimluvu u Boha. A Albert jak pomáhal za svého života chudým, utlačovaným a všem, kteří potřebovali pomoci, tak pomáhal i po smrti všem, kteří ho prosili o pomoc s důvěrou.

Hrob Albertův byl stále četněji navštěvován. Někteří byli na jeho přimluvu zázračně uzdraveni, jiní jeho pomocí vyvázli z největší nouze. Albert byl ctěn jako světec. Dne 11. ledna 1483 byla jeho tělesná schránka vyzvednuta a pak vystavena úctě věřících. Roku 1484 byl Albert prohlášen za blahoslaveného papežem Inocencem VIII. Od té doby jeho úcta stále vzrůstala po celém světě.

V poslední době kardinál Frūwirth znovu zahájil kanonisační proces. Až konečně na žádost kardinálů, biskupů, řeholních představených, universit, škol, dne 16. prosince 1931 papež Pius XI. prohlásil Alberta za svatého a učitele Církve. A aby křesťanský lid i duchovenstvo se znovu povzbudilo příkladem jeho ctností a jeho moudrostí, nařídil, aby se jeho svátek slavil v celé Církvi katolické dne 15. listopadu, v den jeho blažené smrti.

Bylo záhodno, aby se tomu slavnému profesoru kolínskému dostalo takové pocty zvláště v naší době, protože, jak praví Pius XI. v kanonisační bule, Albert svým životem a svými spisy jasně dokázal, že „mezi vědou a vírou, mezi pravdou a dobrem, mezi naukou a svatostí není a nemůže být sporu“.

XII. OSOBNOST ALBERTOVA.

O postavě Albertově se dočítáme v jedné krásné legendě toto: Jednou byl Albert představen papeži. Papež, jenž tohoto slavného muže ještě nikdy neviděl, vlídně ho pozdravil a pravil: „Alberte, vstaň!“ Albert odpověděl: „Svatý Otče, už stojím.“ Tak malý byl tedy bratr Albert, že papež myslel, že Albert před ním klečí. — Je zřejmé, že legenda přehání. Neboť jak lze zjistit z jeho četných zachovaných kostí, Albert byl 1.55—1.60 m vysoký. Po svých předcích zdědil silnou kostru. Nebyl však korpulentní jako jeho žák Tomáš Akvinský, nýbrž hubený.

Měl pevné, takřka železné zdraví. Nemáme zpráv o nějaké jeho nemoci. Dožil se 87 let a zemřel ne po náhlé nemoci, nýbrž prostě přirozeným, pozvolným vyčerpáním sil. Jeho silná tělesná soustava nám dává dobré vysvětlení, jak Albert až do vysokého stáří mohl konati takové úžasné výkony. Vzpomeňme jenom na mnohé cesty, jež konal ještě v posledních pětadvaceti

letech svého života, vzpomeňme na vyčerpávající profesorskou činnost a na nepřehledné množství knih, které buď sám napsal nebo diktoval. Není tedy divu, že velmistr řádu Humbert Římský mluví o „obřích ramenech“ Albertových.

Úžasné výkony Albertovy ve všech oborech nám dávají tušiti, že u něho byly dobře vypěstěné vášně, hlavně touha po poznání, vytrvalost, houževnatost, odvaha, které ho uschopňovaly ke všemu a dovedly překonat každou překážku. Stále živý, o všechno se zajímající bratr Albert byl svou povahou sanguinik.

Pro svou velkou učenost byl Albert nazván Velikým. Albert byl úžasně nadaný. Nebylo to nadání jednostranné, jaké bývá někdy u velikánů ducha. Albert byl jedinečně nadaný všestranně. Vespekulaci není za žádným ze svých současníků. Jeho smělá řešení filosofických a theologických problémů nás dodnes naplňují obdivem, i když je snad pro nedostatek času nepropracoval do podrobností a neuvedl v soustavu, jak to pak učinil jeho žák Tomáš Akvinský.

Albert však není jen spekulativním učencem. Má nemenší nadání a schopnosti pro praxi. To je právě vzácná přednost Albertova. Spekulativní učenci obyčejně neměli smyslu pro praktický život. Albert se však v mnohých svých spisech projevil jako skvělý vůdce v použití spekulativních poznatků pro život. Neztrácí kontaktu se skutečným světem. Žije v něm, rozumí mu, z něho vychází. Proto jeho spekulace jsou pevně podloženy skutečností. A nezůstává jen u spekulací. Přihlíží ke skutečnému životu a dovede správně aplikovat všeobecné zásady na praktický život. S katedry jde do své světničky ke svým pokusům, staví různé přístroje, rozbírá nerosty, dělá pokusy se zvířaty. V zahradě poučuje zahradníka, jak má pěstovat zeleninu nebo květiny. Sedlákům dává rady o chovu dobytka. Albert je nejen spekulativní filosof a theolog, nýbrž

i praktik velmi zručný v každém ohledu. Právě tato stránka osobnosti Albertovy podněcovala k legendám a zjedнала mu pověst kouzelníka.

Obraz osobnosti Albertovy by nebyl úplný, kdybychom nepoukázali zvláště na jeho badatelskou činnost. Neboť právě jako badatel si získal slávu a jméno „mudrce a filosofa západu“. Jeho badatelství ho vedlo k tomu, že procestoval svět, že všude zkoumal přírodu. Jeho badatelství ho vedlo ke spisům židovských, arabských a řeckých filosofů. Jemu vděčíme za zavedení soustavy Aristotelovy, jež se stala základem křesťanské filosofie. Jak bystré bylo jeho badatelské oko, to vyjadřuje zvláště jedna legenda, která praví, že Albert procestoval s Alexandrem Velikým celý svět a vyprosil si dokonce milost, aby se mohl podívat i do očístce a prozkoumat i toto místo.

Za tímto velkým Albertovým nadáním stála pevná vůle, jež byla hybnou silou všeho jeho jednání, které naplňuje svět obdivem. Téměř dvacet let pracuje o svém výkladu spisů Aristotelových. Začítí něco takového, a hlavně dovésti něco takového až do konce, to vyžadovalo úžasnou odvahu a vytrvalost, to vyžadovalo opravdu železnou vůli. Celý život Albertův je projevem jeho silné vůle. Plody jeho práce mu nepadly do klína. Musel si je pracně a namáhavě vydobývat. Albertova silná vůle dovedla překonat všechny překážky, jež se mu stavěly v cestu. Albert je především mužem činu.

Podivuhodný soulad Albertových schopností je provázen a proniknut jeho veselou povahou. Albert nebyl zatrpklý mrzout, ani zkostnatělý vědec, ani bezcitný a povýšený hloubal. Albert byl povahy veselé, přívětivé, z očí mu zářila dobrota.

Tyto jeho velké přirozené dary byly ještě zušlechtěny jeho ctnostmi. Pod vedením Ducha svatého a s pomocí milosti Boží byly tyto jeho

bohaté schopnosti ještě více rozvinuty a zdokonaleny, takže se z něho stal dokonalý muž, opravdový světec, jenž byl právem nazván Velikým.

XIII. ALBERT JAKO PŘÍRODOVĚDEC.

Albert měl už od mládí zvláštní sklon k přírodovědě. Už jako chlapec žil v přírodě a s přírodou. Daleké cesty po Německu a po Itálii, jež konával pěšky, poskytovaly mu stále příležitost zkoumati tajemství přírody.

Své poznatky a zkušenosti uložil ve svých spisech, jež obsahují vlastně celou přírodovědu. Německý badatel Wimmer o tom vhodně praví: „Albert prostudoval a popsal celý svět od hvězd až ke kamenům.”¹⁾ K sepsání těchto děl nevedla Alberta jeho učitelská činnost, jak je tomu u jeho filosofických a theologických spisů, neboť přírodní vědy nebyly tehdy ani u dominikánů oficiálně přednášeny. Podnět k těmto spisům dala jednak jeho osobní záliba, jednak také opětovné prosby jeho spolubratří, jak sám praví v úvodě.

Albert v těchto přírodovědeckých spisech pojednává o astronomii, meteorologii, klimatologii, fysice, mechanice, alchymii, mineralogii, anthropologii, zoologii a botanice.

Albert Veliký se proslavil hlavně v přírodních vědách. Ačkoli neučinil nějakých objevů jako Galilei, Newton nebo Lavoisier, přece patří mezi největší přírodovědce. Albert totiž poukázal na základní zásadu každé správné přírodovědy, na osobní zkušenost. A to činil v době, která tomuto směru nerozuměla, v době, která měla smysl jen pro spekulaci, a proto byla zaujata

¹⁾ J. Wimmer: Deutsches Pflanzenleben nach Albertus Magnus, 1908, str. 7.

proti experimentálním směrům. Albert tento experimentální směr vědecky odůvodnil. Sám pak takovým způsobem prakticky pracoval. Takřka na každé stránce jeho přírodovědeckých spisů se setkáváme s výrazy: *vidi, expertus sum, experimentum feci* (viděl jsem, zkusil jsem). Proto jeho spisy mají opravdu vědeckou cenu. Německý odborník v přírodních vědách, Stadler, o něm praví: „V každém případě byl Albert pozorovatel prvního řádu, a kdyby byl vývoj přírodních věd pokračoval tím směrem, jež začal Albert, byla by se ušetřila oklika tří století.”¹⁾

Druhá přednost Albertovy přírodovědy jest její teleologické pojetí. Člověk chce všude znáti poslední příčinu. Moderní mechanické zkoumání přírody buď zanedbává tyto otázky, anebo dává takové odpovědi, jež odporují zdravému rozumu. Albert se svého teleologického stanoviska mohl dáti správnou odpověď, jedinou odpověď, jež upokojí rozum i srdce. V tom převyšuje i Aristotela. Celý svět je dílem Božím. Existuje nejen nejvyšší Pořadatel, nýbrž i Stvořitel všech věcí, jež stvořil i první látku. Proto je každá věc taková, poněvadž Bůh ji takovou chtěl. Každá věc odpovídá jeho plánu. Každá věc je obrazem Božím, každá věc mluví o dobrotě a kráse Boží.²⁾ To je právě velká přednost Albertovy přírodovědy, že ji pojímá teleologicky. A to je zase velká chyba mnohých moderních přírodovědců, že zkoumají přírodu zcela mechanicky a že opomíjejí poslední zdůvodnění všeho.

XIV. ALBERT JAKO FILOSOF.

Albertovi náleží přední místo také ve filosofii, on první jasně poznal plný význam aristotelské

¹⁾ H. Stadler: *Albertus M. v Cöln als Naturforscher*, 9.

²⁾ Sr. *Physicorum*, l. 1, tr. 1, c. 1.

filosofie, očistil ji ode všeho, čím byla v pozdějších stoletích znetvořena a učinil ji základem křesťanské filosofie.'

Dokud se křesťanství v prvních stoletích po Kristu muselo skrývat v katakombách, nemuselo se starat o filosofii. Když však dostalo svobodu, a zvláště když se objevili bludaři, bylo nutno přirozené pravdy vysvětlit filosoficky a nadpřirozené pravdy víry rozumně obhájit. Bylo třeba použití k tomu nějaké filosofické soustavy. Nejvhodnější se zdála filosofie novoplatonská pro svůj mysticismus a pro duchovní pojmání člověka. Církevní Otcové, a mezi nimi hlavně svatý Augustin, se pokoušeli o vytvoření křesťanské filosofie na základech filosofie Platonovy. Svatý Augustin použil mnoha filosofických pojmů Platonových, mnohé musel změnit, přetvořit, přizpůsobit článkům víry. Jednotný, uzavřený systém křesťanské filosofie tím však nebyl vytvořen. Sv. Augustin sám dobře cítil nedostatky platonské filosofie. Přesto však další staletí pracovala dále v témže směru platonském.

Aristotelskou filosofii oživilí badatelé arabští a židovští. V mnoha bodech však ji též porušili. Ale přesto zájem o ni byl vzbuzen. Když zakládáním universit nastalo ve 12. stol. příznivé období pro vědu, tu spisy Aristotelovy začaly pronikat všude mezi učence. Theologové však byli k nim zdrželiví, jednak proto, že církevní Otcové jednomyslně se opírali o Platona, jednak také proto, že ve spisech Aristotelových, známých hlavně z arabských překladů, bylo mnoho míst proti víře. Teprve Albert zde způsobil převrat zavedením aristotelské filosofie. Grabmann označuje zavedení aristotelské filosofie jako největší událost ve středověké scholastice.¹⁾ A Michael praví: „Albert to byl, jenž křesťanskému světu

¹⁾ Grabmann: Der Einfluss Alberts des Grossen auf das mittelalterliche Geistesleben. Innsbruck 1928, 2.

po první otevřel celou filosofickou soustavu Aristotelovu a jeho poklad vědy uvedl do scholastiky."1)

Význam Alberta jako filosofa spočívá v tom, že on první jasně poznal a ohodnotil cenu filosofie aristoteléské, a svým výkladem Aristotelových spisů ji zpřístupnil svým současníkům; některé důležitější otázky z ní zpracoval monograficky a konečně z ní vytvořil křesťanskou filosofii, která měla být základem theologie. Po čem toužil už Augustin, to vytvořil Albert: křesťanskou filosofii. Jednotlivosti pak důkladněji propracovali jeho žáci, hlavně sv. Tomáš Akvinský. Albert však je tvůrcem a zakladatelem křesťanské filosofie. To je jeho největší zásluha.

Albert svým pronikavým vhledem poznal, že soustava Platonova, jež vychází ze všeobecných ideí (*rationes universales*), se nehodí k vysvětlení křesťanské nauky, kdežto soustava Aristotelova, jež vychází z povahy věcí, je k tomu nanejvýš způsobilá. Kdo ví, jak těžké jest ještě i dnes, i když máme kritické vydání spisů Aristotelových a přesné jejich překlady, stanovit v jednotlivostech přesný smysl, ten pochopí, jak bystrý postřeh musel mít Albert, aby pronikl myšlenky Aristotelovy.

Ještě více vynikne Albertův genius, když uvážíme, že on sám nikdy neposlouchal filosofii, nekonal filosofická studia.

V oboru filosofickém má Albert nespornou zásluhu jako vykladač Aristotelův. Co napsal na začátku fysiky: „Naším úmyslem jest, všechny tyto spisy (Aristotelovy) vysvětliti latiníkům“, to také uskutečnil. Výklad spisů Aristotelových je jeho největším životním dílem. O něm pracoval po mnoho let. A kdyby byl učinil jenom to, už i to by mu zajistilo čestné

1) Michael, III., 68.

místo mezi velkými filozofy. Albert však ovládal také celou filozofii své doby. Znal filozofy arabské, židovské, latinské jako nikdo jiný. Z jejich soustavy se snažil vždy vydobýt nějaké zrno pravdy. Základem mu byl Aristoteles.

Albert je zakladatelem křesťanské filozofie.

Za tyto zásluhy mu právem náleží titul: *Magnus in philosophia* (Velký ve filozofii). A ve své době byl právem nazýván: „*Maximus in philosophia*” (Největší ve filozofii).

XV. ALBERT JAKO THEOLOG.

Albert byl svým přirozeným sklonem přírodovědec, svým uvědomělým snažením filozof, a celou svou duší theolog. V celém svém díle se projevuje jako theolog. Jeho přírodovědecká díla jsou všechna psána teleologicky, ano lze říci theologicky. Všechno je chápáno a popisováno vzhledem k poslední příčině, k Bohu. Albert je usměrněn theologicky i ve filozofii, neboť podle základních zásad víry zpracoval a opravil díla Aristotelova; a aristotelickou filozofii zavedl jako pomocnici theologie, k výkladu a k obraně článků víry. Přesto, že je tak silně theologicky usměrněn, přece jeho hlavní význam a velikost není v theologii, nýbrž v přírodovědě a ve filozofii. V theologii byl Albert už za svého života překonán sv. Tomášem Akvinským.

Albert jako přírodovědec převyšuje sv. Tomáše. Jako filozof závodí Albert s Tomášem o palmu, ano historickými poznatky, znalostí pramenů, duchaplnou, smělou stavbou a počtem svých spisů Tomáše i převyšuje, i když se mu nevyrovná hloubkou a jasností podání. Jako theolog však stojí Albert za sv. Tomášem. Ne proto, že by toho méně napsal. Oba zpracovali tutéž látku. Jejich hlavní theologická díla jsou výklad k *Sentenciím Petra Lombardského* a *Theologická summa*. Rozsahem theologických spisů snad Albert

Tomáše i převyšuje. Ale hloubkou a propracováním se mu Albert nevyrovná.

Přesto však má Albert nesmrtelnou zásluhu za to, že sv. Tomáši ukázal správnou cestu, že vykonal nejtěžší předběžné práce, že položil pevný základ a udal směr, takže Tomáš byl ušetřen dlouhých oklik a nejistého tápání, s nímž se setkáváme i u velkých duchů.

Se jménem Albert Veliký je spojen pojem velkého učence ve všech oborech vědy. Jeho spisy, jež obsahují asi padesát svazků, jsou plodem úžasné velkého ducha, jehož lze srovnati jen s Aristotelem nebo sv. Augustinem nebo sv. Tomášem Akvinským.

Ulrich ze Štrasburku, žák Albertův, nazývá svého učitele „úžasným zázrakem své doby“. Jindřich z Herfordu jej nazývá „nejzářivějším sluncem ze všech filosofů křesťanských“.

XVI. ALBERT JAKO SVĚTEC.

Albert je veliký nejen ve vědě, nýbrž i ve svatosti.

Nenarodil se hned jako světec. Svatost si musel pracně vydobýt. Jak víme z jeho života, měl i své slabosti, proti nimž musel bojovat. Pozvolným cvikem nabyt však zběhlosti v konání dobra, dopracoval se k svatosti.

Měl zvláště jednu dobrou vlastnost, která ho uschopnila státi se velkým světce, totiž velkodušnost. Měl přirozený sklon ke všemu velkému v každém oboru.

Albertův duchovní život dostal svůj základní tvar v řádě kazatelském. Podstatným cílem řádu kazatelského však je snaha o spásu duší, apoštolát. Celý život Albertův je určen tímto cílem. Albert je celou duší apoštol. Jeho životním heslem bylo řádové heslo: „Spása nesmrtelných duší“. Následoval sv. Dominika v jeho kněž-

ském apoštolátě, a k tomu ještě připojil apoštolát učence.

Albertův apoštolát vychází z úvahy o utrpení Páně. V něm dobře poznává poslání Božského Spasitele, jímž bylo vykoupení lidstva z hříchu. Proto dal Albert v dominikánském kostele v Kolíně zhotovit velký kříž, znamení vykoupení, aby tento kříž byl stálým kázáním pro věřící i pro jeho spolubratry. Témuž kostelu daroval Albert též ostatky sv. Kříže a trnové koruny, jež si přinesl z Paříže.

Druhý zdroj Albertova apoštolátu a jeho svatosti je Eucharistie. Ve mši svaté a ve sv. přijímání čerpal Albert každodenně sílu pro svůj duchovní život a v nich viděl též vztah k apoštolátu, v nich viděl společenství všech věřících v Kristu.

O tomto předmětu napsal též tři spisy: „*De Sacrificio Missae*” (O oběti mše svaté), „*De Sacramento Eucharistiae*” (O Svátosti oltářní), a „*Sermones de corpore Christi*” (Řeči o těle Kristově).¹⁾ Pro svou vnitřní krásu a zbožnost byly nazývány „řečmi vpravdě božskými”. Albertova pojednání o Nejsvětější svátosti vynikají upřímnou vírou v Boha a ohnivou láskou k tomuto nejsvětějšímu tajemství.

Z tohoto zdroje čerpal Albert nejvíce síly pro svůj duchovní život. Jeho svatost a jeho apoštolát vyrůstaly z Eucharistie.

Albert vynikal též zvláštní úctou k Panně Marii. Rudolf Nymegen o něm píše: „Tak miloval Marii, že ji neustále chválil. Ano ještě více: Ke všem svým knihám připojoval něco o Paní svého srdce, nebo ukončoval svá studia hymnem k její oslavě. Složil mnoho mariánských sekvencí, jež se vyznačují mystickým smyslem a souladem. On sám je zbožně a nadšeně zpíval v kon-

¹⁾ Toto dílo bylo dříve mylně připisováno sv. Tomáši Akvinskému.

ventní zahradě a na jiných místech. Často vzdechy a slzy přerývaly jeho hlas, ukazující takto vroucnost jeho lásky a zanícení jeho zbožnosti."1)

Petr Pruský upozorňuje na jednu zvláštnost, že totiž Albert nikdy neuvádí jméno Marie samotné, nýbrž vždy k němu připojuje nějaký vznešený titul, jako: blahoslavená, nejčistší, požehnaná, neporovnatelná Matka Boží. Albert miloval Pannu Marii láskou velmi něžnou. Zdá se nám to takřka nepochopitelné, že by duch, zvyklý na chladné metafysické spekulace a oddaný přírodním vědám, byl tak citový a tak něžný.

Grabmann o něm praví: „Mezi scholastickými theology Albert napsal největší a nejobsáhlejší pojednání o Panně Marii."2)

Největšího rozletu dopřál Albert své lásce k Panně Marii ve svém velkém díle, zvaném *Mariale* neboli *Výklad evangelia: Poslán byl anděl Gabriel (Super Missus)*. Je to opravdové veledílo mariologické. Obsahuje 230 otázek. Vychází z evangelia o zvěstování. Všechny otázky, jež o této látce může vnuknout hloubavost nebo láska nebo pouhá zvědavost, jsou tu položeny a zodpovězeny.3)

Také úcta mariánská vedla Alberta k apoštolátu. Nauku o P. Marii, Prostřednici všech milostí, hlásal Albert jasně a určitě, jako žádný theolog před ním.

Jméno Albertovo je nerozlučně spojeno s úctou P. Marie. Zde legenda dobře viděla a správně to vyjádřila, když Albertův život stále spojuje s Matkou Boží a když Panně Marii připisuje jeho vstup do řádu, jeho velkou moudrost, a konečně i ohlášení smrti.

1) Legenda, I., cap. 8.

2) Der Einfluss Alberts des Grossen etc. . . .

3) Do nedávna byly sv. Albertovi připisovány ještě dva spisy, jednající o P. Marii. *De laudibus B. Mariae V.* a *Biblia Mariana*. Moderní kritika však tvrdí, že tyto dva spisy pravděpodobně Albert nenapsal.

Tyto tři zamilované Albertovy pobožnosti (k utrpení Páně, k Eucharistii a k Panně Marii) pronikají a prozařují celý jeho život a jsou pro něho zdrojem svatosti a apoštolátu.

Jeho celý život je život modlitby a práce. A stačí říci: život modlitby. Neboť jeho práce byla modlitbou. Byla vždy začínána s myšlenkou na Boha a obětována Bohu. Často přerušoval i své studium a šel před svatostánek, aby tam pronikl to, nač nestačil jeho rozum. Sám doznává, že modlitbou a zbožností najde člověk v theologii řešení mnohých obtíží snáze než studiem.

Život Albertův je nádherný soulad všech ctností. Pozorujeme-li však jeho rozsáhlou činnost jako kněze, biskupa, kazatele, učitele a spisovatele, můžeme říci, že u Alberta zvláště vynikají ctnost opatrnosti a ctnost spravedlnosti.

Současník, přítel a představený Albertův, Humbert Římský, podává nám takový obraz Albertův:

„Tento slavný muž, podobný stromu života, zasazenému v pozemském ráji, vydával vždy plody ctnosti a milosti. . . . Od svého vstupu do řádu vždy statečně krácel cestou Páně, zachovával je řeholi a ukázněuje tělo, aby v dlouhém mučení dosáhl vítězství nad pronásledujícím nepřítelem. Noci trávil v modlitbách, a ve vysokých kontemplacích se obětoval jako oběť zápalná na oltáři lásky.

Byl vždy zaměstnán čtením, psaním, diktováním, zpovídáním, kázáním a ve službě Boží nikdy svému duchu nedopřál nějakého odpočinku. A ježto moudrost nebývá v duši poskvrněné vinou a v těle podrobeném hříchu, zachovával věrně čistotu svědomí, aby mohl s užitkem a prospěchem studovat svatá Pisma, jež miloval pravou láskou. Obzvláště veliký byl v lásce, z níž se vyčerpával v práci pro spásu duší a odnášel hojné plody. Příklad jeho svatého života, jeho andělské zbožnosti, zázračné vzdělání, neúnav-

ná horlivost ve vyhubení bludů mu získávají nesmírnou pověst nejen v Německu, nýbrž v celém světě. Láskyplný ve svých kázáních, přísný v káráni a nepřítel veškeré neřesti. Byl vzorem velikosti ducha, nebál se mocných tohoto světa, když šlo o dobro jeho bratří v Kristu. Jako kazatel zachovával všechny předpisy spravedlnosti a všem měřil stejně, ať již mluvil k bohatým nebo k chudým. Na všechny útočil láskou, a jsa věrným následovníkem evangelia, byl pro všechny příležitosti k vzdělání uskutečňováním pokory a chudoby, již nařizovala řehole.

Na návštěvách v klášteřích, když povzbuzoval bratry k pravé lásce, byl vždy velmi rád slyšen a slova s jeho rtů plynula jako z rajskeho zřídla. Jeho nařízení, dosud platná v domech jemu poddaných, jsou svědectvím jeho péče o řeholníky. Byl zářící zrcadlo všech ctností, zahrnutý všemi dary nebeské přízně, byl v úctě a lásce u všech.

Sám však jsa dalek toho, aby se chlubil, vše přičítal milosti Boží a ve své veliké pokoře poznával nástrahy nepřítele, který se často skrývá i ve zdánlivé skromnosti. Nedal se zmásti lidským pochlebováním, aby neupadl do propasti pýchy. Byl vždy v přítomnosti Boží a pohotově vyplniti všechna vnuknutí jeho vůle. Pohrdal světskou slávou a cti, biskupské mitry a berly necenil více než hole a kapuce chudého bratra, nemiluje zde více než Krista a jeho spravedlnost."

Život Albertův je tedy opravdový soulad všech ctností, soulad všech nejkrásnějších vlastností. Albert dokonale uskutečnil dominikánský ideál, jímž jest: spása nesmrtelných duší slovem, písmem a příkladem. Život Albertův vyjadřuje dokonalý soulad mezi vědou a vírou. Albert vyniká všeobecností. Má nadání pro všechno, má zájem o všechno, pracuje ve všech oborech. Jeho přirozené schopnosti jsou zušlechtěny nadpřirozenými dary. Všechno jeho jednání je proniknuto a živeno láskou k Bohu a k nesmrtelným

duším. Dominikán Albert, učenec Albert a světec Albert se nedají od sebe oddělití. Je to vždy týž sv. Albert Veliký, veliký v řeholním životě, veliký ve vědách přírodních, filosofických i theologických, a veliký i ve svatosti.

BIBLIOGRAFIE.

Dezzani A. O. P.: *S. Alberto Magno*. Roma 1932.

Grabmann Martin: *Der Einfluss Alberts des Grossen auf das mittelalterliche Geistesleben*. V Zeitschrift für kath. theol. Innsbruck 1928. — *Der hl. Albert der Grosse. Ein wissenschaftliches Charakterbild*. München 1932.

Meersseman G. O. P.: *Introductio in opera omnia B. Alberti Magni. Brugis Flandrorum*. Beyaert. 1931.

Michael E. S. J.: *Geschichte des deutschen Volkes*. Band 3. Freiburg 1903.

Petrus de Prussia: *Vita B. Alberti Magni*. Antverpiae 1621.

Puccetti Angelo O. P.: *S. Alberto Magno dell'Ordine Domenicano vescovo e dottore della chiesa*. Roma 1932.

Rudolphus a Novimagio: *Legenda litt. Alberti Magni*. ed. Scheeben Coloniae Agrip. 1928.

Scheeben Her.: *Albert der Grosse. Zur Chronologie seines Lebens*. 1931. (Quellen u. Forsch. vol. 27.) — *Albertus Magnus*. Bonn 1932.

Sighart Joachim: *Albertus Magnus. Sein Leben und seine Wissenschaft*. Regensburg 1857.

Wilms Hieronymus O. P.: *Albert der Grosse*. München 1931.

OBSAH :

I. Mládí Albertovo	5
II. Studentem v Padově	8
III. Vstup do řádu dominikánského	11
IV. Profesorem v Paříži	14
V. Lektorem a rektorem v Kolíně	17
VI. Provinciálem německých dominikánů	21
VII. Prostředníkem míru	26
VIII. Biskupem v Řezně	28
IX. Vědec a apoštol ve službách papeže	32
X. Poslední léta života	34
XI. Albertova smrt	36
XII. Osobnost Albertova	40
XIII. Albert jako přírodovědec	43
XIV. Albert jako filosof	44
XV. Albert jako theolog	47
XVI. Albert jako světec	48
Bibliografie	54

V I T Ě Z O V Ě
5. svazek VI. ročníku
Dr. Ant. Čala O. P.

SVATÝ ALBERT VELIKÝ
VEDEC A UČITEL CÍRKVE

Vydáno za redakce
P. Prokopa Švacha
O. P. v květnu 1939
Tiskem Valašské tis-
kárny ve Valašském
Meziříčí.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!